

Politik Kent Mekânlarında Suç Algısı Üzerine Bir Araştırma: Gazi Mahallesi Örneği

A Research on The Perception of Crime in Political City Spaces: The Case of Gazi District

Ulvi Okur¹

Öz

Bu çalışmada kentsel politik mekânlardaki suç olgusunun, kentsel politik mekânlardaki kentleşmenin tarihsel gelişim süreçleriyle ilişkisi incelenmiştir. Gündelik yaşamlarını politik kent mekânlarında geçiren kişilerin suç ve suçluluk kavramlarına dair algıları, tarihsel bir perspektif içerisinde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma kapsamında Gazi Mahallesi'nde politik kimliği ile bilinen mahalleliler, mahallede görev yapan kamu çalışanları ve yerel gazetecilerin de aralarında bulunduğu kritik pozisyondaki bazı kişilerle derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan, Gazi Mahallesi'nin kentsel görünümünün, sosyolojik yapısının, politik yapısının ve suç ile ilişkisinin tecrübe ettikleri süreç içerisindeki dönüşümünü değerlendirmesi istenmiş ve Gazi Mahallesi'nin kendine has kentleşme serüveninin suçu nasıl etkilediği sorgulanmıştır. Görüşmeler neticesinde mekânların politik karakterinin kristalleşmeye başlamasıyla birlikte devlet otoritesinin de zayıflamaya başladığı, özellikle polisin etkinliğinin iyice zayıfladığı görülmüştür. Mahallenin sosyo-politik dinamikleri neticesinde ortaya çıkan bu yapı, devletle güvensizlik ilişkisi içerisinde olan sosyal guruplar için kentsel politik mekânları cazip hale getirmektedir. Zamanla siyasi ve kültürel olduğu kadar kriminal sebeplerle devlet otoritesinden uzak durmak isteyen gurupları da içine çeken kentsel politik mekânlar, bu özellikleriyle bazı suçlu kimliklerin oluşmasına ve oluşan suçlu kimliklerin sürdürülmesine doğrudan vey a dolaylı olarak katkı sunmaktadır.

Diğer taraftan mahalleli katılımcılar politik kimliği suçu engelleyen bir unsur olarak görmekte ve mahallede artan suçluluğu devletin bilinçli pasif tavrına bağlamaktadır. Mahallelilere göre polisin mahalledeki kriminal guruplardan ziyade politik guruplarla uğraşması, politik kimliği zayıflatmayı hedefleyen bir tavidir ve adi suçların artmasına sebep olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suç, Kentsel Politik Mekânlar, Kentleşme, Politizasyon, Gazi Mahallesi.

ABSTRACT

In this study, the relationship between the crime phenomenon in urban political spaces and the historical development processes of urbanization in urban political spaces has been examined. The perceptions of people who spend their daily lives in political urban spaces, about the concepts of crime and delinquency, have been tried to be revealed in a historical perspective. Within the scope of the study, in-depth interviews were conducted with some people in critical positions, including the residents of Gazi District, who are known for their political identity, public employees working in the neighborhood, and local journalists. The participants were asked to evaluate the transformation of Gazi District's urban appearance, sociological structure, political structure, and relationship with crime in the process they experienced, and it was questioned how the unique urbanization adventure of Gazi District affected crime. As a result of the interviews, it was observed that as the political character of the places become crystallized, the state authority and in particular the effectiveness of the police weakens. This structure, which emerged as a result of the socio-political dynamics of the neighborhood, makes urban political spaces attractive for social groups that are in a relationship of insecurity with the state. Over time, urban political spaces, which attract criminal groups as well as political and cultural groups seeking to distance themselves from state authority, contribute directly or indirectly to the formation and maintenance of particular criminal identities.

¹ **Corresponded Author:** İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD, ulviokur@gmail.com, 0000-0002-4335-3477

On the other hand, the participants in the neighborhood see political identity as a factor that prevents crime and attribute the increasing criminality in the neighborhood to the conscious passive attitude of the state. According to the residents of the neighborhood, the police's dealing with political groups rather than criminal groups in the neighborhood is an attitude aimed at weakening political identity and leads to an increase in ordinary crimes.

Keywords: *Crime, Urban Political Spaces, Urbanization, Politicization, Gazi District.*

GİRİŞ:

Sanayi devriminden sonra kentlere yoğun göç hareketleri baş göstermiştir. Makineleşen tarım sektöründe fazlalık haline gelen insan gücünü ucuz iş gücüne ihtiyaç duyan sanayi kentinin çekmeye başlaması, tarihin seyrini değiştirmiştir. Sanayileşmeyle birlikte ani bir nüfus patlaması yaşayan kentlerin sosyolojik yapısı da oldukça değişmiştir. Bu hızlı dönüşüm süreciyle birlikte gelen toplumsal çöküş, kentsel suçların belirginliğini iyiden iyiye artırmıştır. Diğer taraftan toplumla beraber toplumdaki suçlarda da dinamik bir görünüm ortaya çıkmıştır.

20. yüzyılın başlarında Chicago Okulunun öncülüğünde kent kavramı bilimsel olarak ampirik çalışmalarla incelenmeye başlanmıştır. Yine Chicago Okulu kent ve suç arasındaki ilişki üzerine çalışmalar yapmıştır ve bu dönemden itibaren bu iki kavram sık sık beraber ele alınır olmuştur. 1968 yılında Fransa'da patlak veren öğrenci hareketleri ve sonrasında gelişen hadiseler kentleşme kavramına yeni bir paradigma ekseninde ele alınması ihtiyacını belirginleştirmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan Neo-Marksist kent sosyologları kentleşme kavramının politik yönüne yaptıkları vurguyla popülerlik kazanmaya başlamıştır. Özellikle Lefebvre, Harvey ve Castells öncülüğünde gelişen modern kent sosyolojisi, kentin yarattığı somut çelişkiler ve eşitsizlikler üzerine yoğunlaşmıştır (Aslan, 2003, s. 46). Kentsel çelişkilerin derinleşmesi kentsel toplumsal hareketlere, kentsel toplumsal hareketlerin belirli mekânlarda yoğunlaşmaya başlaması da kentsel politik mekânların oluşumuna sebebiyet vermektedir.

Türkiye'de kentsel politik mekânlar konut, ulaşım, altyapı gibi kentsel sorunlar çerçevesinde belirginleşmeye başlamıştır. Özellikle toplumun geneli tarafından kültürel olarak ötekileştirilen kimliklerin çeşitli kentsel imkanlara ulaşmak ve bu imkanları korumak için verdikleri mücadeleler, kentsel politik mekânlara rengini veren temel dinamiktir. 1970'li yılların ortalarından itibaren politik karakteri belirginleşmeye başlayan bu mekânlar, sosyalist guruplarca örgütlenen Alevi vatandaşlarca kurulmuştur. Ancak 1990'lı yıllarda doğu illerinde boşaltılan köylerden gelen Kürt vatandaşların etkisiyle Kürt siyasi hareketi de mekânların politik yapısına eklenmiştir. Toplumsal ötekilerin sürekli olarak birikmeye devam etmesi, kentsel politik mekânların dinamik yapısını sürdürdürebilmesini getirmiştir.

Kentsel politik mekânlarda gündelik yaşamlarını kentin diğer bölgelerine göre daha rahat sürdürebilen guruplar sadece kültürel olarak ötekileştirilen kitleler değildir. Zayıf devlet otoritesi ve polis denetimi, kriminal kimlikleri sebebiyle devlet kurumlarıyla sorun yaşayan kişileri de kendisine çekebilmektedir. Bu noktada kentsel politik mekânlardaki kentleşme güzergahının, çeşitli suçlu kimliklerin üretilmesi ve öğretilmesinde rol alıp almadığının sorusu akıllara gelmektedir.

Çalışmada da bu soruya cevap bulabilmek adına öncelikle kentsel politik mekânların oluşum süreçleri tarif edilmiş sonrasında ise bu süreçlerin suça etkisi Gazi Mahallesi sakinleri ve mahalleye kamu hizmeti sunan kişilerin anlatıları üzerinden ortaya konulmuştur.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1.Suç Teorileri

Kriminoloji pek çok teoriyi bünyesinde barındıran, oldukça zengin bir bilim dalıdır. Bu teoriler suçu ele alış biçimlerine göre psikolojik, fizyolojik ve sosyolojik temelli teoriler olarak üçe ayrılabilir. Çalışmanın konusu gereği sosyolojik temelli bazı suç teorileri kısaca ele alınacaktır.

Chicago Okulu teorisyenleri ekolojik yaklaşımlarını suçu açıklarken de kullanmıştır. Bu perspektif Shaw & McKay'ın sosyal düzensizlik teorisinde kendisini göstermiştir. Hızlı kentleşme sonucu suça engel olan sosyal kontrol mekanizmalarının çöküşü, suçun asıl sebebidir. Suçun bölgesel dağılımı rastgele değil belirli bir ekolojik sisteme göredir. Ekonomik hareketliliğin yoğun olduğu merkez bölgelerde suç da yoğundur. Merkezden uzaklaşıldıkça suç azalır. Sosyal düzensizlik bölgelerinde suç nesilden nesile aktarılan bir olgu halini alır (Aytaç, 2016).

Chicago okulunun devamı olarak öğrenme teorisinde suçun öğrenilen bir davranış olduğu ortaya atılmıştır. Tarde'ye göre toplumun temeli taklittir hatta taklit tek başına toplumu oluşturan bir olgudur. **Kişi suç işlemesini haklı çıkaracak ifadelerle, suç işlemenin hata olduğunu belirten ifadelerden daha çok maruz kalırsa, suçlu kimliğin oluşması kolaylaşır** (Çebi, 2012).

Yine Chicago okulunun devamı niteliğinde olan kontrol teorisi, "İnsan neden suç işler" sorusunun suçu açıklamak için yetersiz olduğunu iddia etmektedir. Serbest bırakıldığında herkesin su işleyeceğini belirterek, esas sorulması gereken sorunun "**İnsan neden suç işlemez?**" olması gerektiği üzerinde durmuştur. **Kişinin suç işlemesini engelleyen iç ve dış sınırlayıcılarıdır**. Dış sınırlayıcılar toplumsal bağların gücü ekseninde belirginleşirken iç sınırlayıcılar; hedef ekseni yaşam, pozitif benlik, hayal kırıklıklarına karşı direnç gibi karakter özellikleridir (Dolu, 2012, s. 297-298). Fakirlik ve işsizliğin kümelenildiği bir mekânda aile bağları zayıflar ve geleneksel bağların zarar görmesi, formel veya enformel şekilde suçun önlenmesinin önüne geçer (Wilson, 2012).

Anomi-Gerilim teorisi, sosyal düzensizlik sonucu ortaya çıkan kurlsızlık ortamının suça müsait bir zemin oluşturduğu üzerinde durur. Durkheim tarafından ortaya atılan Anomi fikri Merton tarafından "Gerilim Teorisi"yle geliştirilmiştir. Anomi teorisi, "Neden bazı toplumlarda suç diğerlerine nazaran daha fazladır?" sorusuna makro düzeyde cevap ararken; Gerilim teorisi, "**Neden toplumdaki bazı gruplarda suç diğerlerine nazaran daha fazladır**" sorusuna **mikro düzeyde** cevap arar. Durkheim'e göre kişinin arzuları bitmek tükenmek bilmez ve toplum tarafından kontrol altına alınmazsa meşru çizinin dışına çıkar. Kişinin üzerindeki tek ahlaki güç toplumdur. Toplumsal hayatı düzenleyen kuralların yetersiz kalması kurlsızlık atmosferini, o da suçu doğurur. Merton'a göre ise toplumun koyduğu hedeflere elindeki imkânlarla ulaşamayacağını anlayan kişi, yaşadığı engellenme hissini ve fırsat eşitsizliğinin üstesinden gelebilmek için gayri meşru yollara tevessül edebilir (Dolu, 2012, s. 342).

Alt kültür teorisi suçu bir grup davranışı olarak incelemiştir. Cohen'e göre **suç, bunu bir yaşam tarzı haline getiren suçlu alt kültürlerin kişiyi suça itmesi sonucu oluşan doğal bir neticedir**. Toplumda suç işleme teknikleri, suçu haklı çıkaracak mazeretler ve dolayısıyla suçun normal olduğu fikri kişiye öğretilir. Hedeflenen saygınlığa toplumun genelinin benimsediği yöntemlerle ulaşamayacağını anlayan kişiler, benzer sorunları yaşayan "hoşnutsuzlarla" bir araya gelerek kendi değer sistemlerini oluştururlar. Bu değer sistemi içerisinde suçu haklı çıkaracak söylemler sürekli canlılığını korur. Böylelikle suça özendirir, suç ile toplumda saygınlık kazandıran, suçu bir problem çözme aracı olarak gösteren bir yapı oluşur. Hatta bazen toplumun genelinin değerlerini hedef alan anti-sosyal bir hareketlenmeye sebep olabilir (Karasu, 2012). Dışarıdaki toplumla örülen duvarlar kişileri en vicdansızca suçları bile işleyebilecekleri bir ruh haline sokar. Suç grup halinde değil bireysel olarak işlense bile, suçlu alt kültürün kişiyi suça itmesi sonucunda gerçekleşir. Teori Sosyal Düzensizlik ve Anomi-Gerilim teorilerinin devamı niteliğindedir (Kızmaz, 2005).

Damgalama teorisine göre ise **suçun oluşmasını, davranışa verilen tepkiler belirler**. Hâkim kesimin uygulamaları neticesinde toplumdaki bazı grupların suçlu durumuna düşürüldüğünü, toplumsal tepkinin kişiyi suçlu kimliğin içine hapsettiğini vurgular. Kişinin toplum tarafından etiketlenmesi ve dışlanması, kişiyi tepkisel bir duruş sergilemeye, bu duruma karşı koymak için hukuk dışı yollar denemeye iter (Aytaç, 2016).

Görüldüğü gibi mekân ve suç ilişkisi Chicago Okulunun öncülüğünde başlamış ve o yıllardan beri üzerinde oldukça fazla çalışma yapılmış bir konudur (Ayhan & Çubukçu, 2007). Yukarıda sayılan suç teorileri ışığında yazılmış çok sayıda eser mevcuttur. Sadece ABD’de 2010 yılında mahallenin suça etkisini araştıran 250’nin üzerinde çalışma yapılmıştır (Graif, 2014). Ancak çalışmalar genellikle fakirlik (Ellen, 2013) ve toplumsal bağların zayıflaması (Wilson, 2012) gibi yapısal sorunların suça etkisi üzerinde yoğunlaşmış veya genel manada kentleşmenin (Gökkulu, 2010) suça ilişkisi irdelenmiştir. Yapılan literatür taramasında politik kent mekânlarındaki kentleşmenin suça ilişkisi merkeze alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Politik mekân kavramı açıkladıktan sonra, literatürde yeterince çalışılmadığı görülen bu ilişkinin niteliği ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1.2. Kentsel Politik Mekânlar

Kentleşme, siyasal, sosyal ve bilhassa ekonomik nedenlerle kırdan kente göçen insanların kent nüfusunu artırması ve bu artış neticesinde toplumda meydana gelen iş bölümü temelli toplumsal değişim süreci olarak tanımlanabilir (Keleş, 2004).

Sanayi devriminin etkisiyle, 19. yüzyılın başından itibaren oldukça yoğunlaşan bu göç hareketleri sonucu karşılaşılan toplumsal değişimleri: Durkheim toplumda mekanik dayanışmadan organik dayanışmaya (Gölbaşı, 2007, s. 9); Spencer basit toplumlardan karmaşık toplumlara; Tönnies cemaatten cemiyete (Tönnies, 2000, s. 200-203); Saint-Simon tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş şeklinde kategorize etmişlerdir (Güllüoğlu, 2012). Bu toplumsal değişim tanımlamaları temelinde Weber, Simmel, Marx, Engels gibi 19. Yüzyıl sosyologları kentleşmeyi, toplumda olan bu köklü değişimler üzerinden açıklamaya çalışmışlardır. Geleneksel toplum değerlerinin çözülmesi sonucu toplumsal ilişkilerin birincil ilişkilerden ikincil ilişkilere kayması, rasyonelleşmesi ve bunun sonucunda yalnızlaştırıcı ve yabancılaştırıcı kent tablosunun ortaya çıkışını vurgulamışlardır. Ancak bu yazarlar kenti tek başına bilimsel bir olgu olarak ele almamış, kapitalizmin bir ürünü olarak değerlendirmek ile yetinmişlerdir.

Kent sosyolojisinin ayrı bir disiplin olarak tek başına ele alınmaya başlanması Chicago Okulu liderliğinde başlamıştır. Park, Burgess ve McKenzie, 1925 yılında yayınladıkları “Şehir” isimli eserlerinde bu okulun görüşlerini derlemişlerdir. “Ekolojik Teori” olarak adlandırılan kent teorilerine göre kent kocaman bir insan vücudu gibidir ve biyolojinin temel ilkeleri kent nüfusunun yayılımında da geçerlidir. Bu ekolojik doğal süreç, kimin nerede, ne şekilde yaşayacağını belirler. Çok yoğun bir göç dalgasıyla karşı karşıya kalan Amerikan kentlerindeki toplumsal, mekânsal değişimleri doğal ve değiştirilemez bir süreç olarak ele almışlardır (Burgess, 1967, s. 50). Tam da bu noktada Çağdaş-Neo-Marksist Kent Sosyologları tarafından eleştirilmişlerdir (Türk, 2015).

1970’lerde Chicago Okulu’nun kenti bir makine gibi ele alan ve kapitalist kentin doğurduğu eşitsizlikleri doğal gören görüşüne eleştiriyi yola çıkaran Lefebvre, Castells ve Harvey gibi kent sosyologları “Kent” kavramına yeni bir bakış açısı kazandırmışlardır. Kentleşmenin kendi kendine ve doğrusal olarak değil pek çok sosyal, ekonomik ve politik etki altında karmaşık bir şekilde ilerlediğini vurgulamışlardır. Her üç kuramcı da görüşlerini, kapitalizme getirdikleri eleştiriler üzerine bina etmişlerdir. Kapitalist kentin yarattığı çelişkilere ve eşitsizliklere dikkat çekmiş ve çözüm arayışı içine girmişlerdir.

Kent sermayenin öncülüğünde gelişmekte ve sermayenin istemediği pek çok kesim toplum dışına itilmekte, yatırımlardan uzak kalmakta, düzenli gelire ulaşmamakta ve hatta barınacak bir yer bulmakta oldukça zorlanmaktadır. Kente yeni gelen ve düzenli geliri olmayan kesimler, kentsel imkanların oldukça sınırlı olduğu çöküntü bölgelerinde yaşamak zorunda kalmaktadırlar. 1968 olayları göstermiştir ki kentleşme yoğun siyasal içeriğe sahip bir süreçtir ve kentsel kolektif ihtiyaçları karşılamak için niteliksel değişim amaçlayan bir siyasi mücadele perspektifi gerekmektedir (Keleş, 2016, s. 143). Kent, kentsel mekânın yeniden üretimi için toplumsal guruplar arasında yaşanan mücadelenin hem sahnesi hem de konusudur (Aslan, 2003, s. 46).

Lefebvre kentsel politik hareketleri şehir hakkı kavramsallaştırması ışığında değerlendirmiştir. Lefebvre (2015:22) kent mekânının kullanım değeri için üretilmesi gerektiğini belirtmiş ve kullanım değerinin en ileri noktasını “şenlik” kavramıyla tanımlamıştır. Kentsel mekân sermayenin çıkarlarına göre değil, toplumun gündelik yaşamlarındaki kolektif ihtiyaçlarına göre tasarlanmalıdır (Lefebvre, 2015, s. 144). Zira toplumların gündelik yaşamlarını idame ettirecek asgari imkanları bulamamaları devrimci fikirleri beslemektedir (Lefebvre, 2015, s. 44). Lefebvre’ün şehir hakkı kavramı, kent toplumunun gündelik hayatında şenliği yaşayabilmesi yolunda verdiği kentsel mücadele üzerine kurulmuştur (Lefebvre, 2015, s. 151). Bu mücadelenin verilebilmesi için öncelikle mekânın sahiplenilmesi gerekmektedir (Lefebvre, 2003, s.130).

Harvey Lefebvre’ün izinden gitmiş, kentsel toplumsal hareketleri “kentsel adalet” kavramı üzerinden değerlendirmiştir. Kentsel adalet şuurundan uzak şekilde yönetilmiş bir kentleşme süreci, toplumsal çatışmalara sebebiyet vermektedir (Aslan, 2003, s. 50). Sermayenin kentleşme stratejisi “mülksüzleştirme” üzerine kuruludur ve bu strateji kentsel toplumsal hareketlerin patlak vermesinin temel sebebidir (Harvey, 2015, s. 106). Kentsel mücadelenin temel hedefi, “ortak alanlar” üzerinde demokratik denetimin sağlanması olmalıdır (Harvey, 2015, s. 122).

Castells’in çalışmalarının merkezinde, Harvey’in ortak alanlar kavramına oldukça benzeyen “kolektif tüketim” kavramı bulunmaktadır. Devlet tarafından kolektif şekilde sağlanan kentsel ihtiyaçlar, “kolektif tüketim ihtiyaçlarıdır”.

Castells(1997), konut, altyapı, sağlık, toplu taşıma, eğitim, dinlenme gibi ihtiyaçların tüm toplum tarafından kullanılan kolektif tüketim araçları olduğunu, bu araçlar sayesinde emeğin yeniden üretilebildiğini ve sermaye birikimine katkı sağlandığını belirtmiştir. Kent sorununun sınıfların doğayla ilişkileri gibi ele alınması(ekolojik yaklaşım), tarihsel yapısal köklerinin anlaşılması hale gelmesine ve sorunların siyasi değil teknik olarak görülmesine neden olur. Kent, emeğin yeniden üretilmesini sağlayan, yoğun ekonomik ve ideolojik içeriğe sahip, siyasetin merkezinde bir kavramdır. Kentsel çelişkinin merkezinde ise kolektif tüketim ihtiyaçlarının etkin şekilde karşılanıp karşılanmaması sorunu vardır.

Kent, kolektif tüketim mekânlarıdır ve bu ihtiyaçlar etkin şekilde karşılanmazsa emek gücü ve sermaye arasındaki çelişkiler derinleşir. Bu çelişkiler kent yoksullarının gündelik hayatlarını sürdüremeyecek seviyeye geldiğinde ise “kentsel kriz” ortamı oluşur (Castells, 1997, s. 12). Devletler yapıları gereği kolektif tüketim ihtiyaçlarına yönelik arzı talep ölçüsünde genişletemez. Kentsel politik hareketler, işte bu ihtiyaçların karşılanması ekseninde verilen kentsel mücadelelerden kaynaklanmaktadır (Urry, 1995, s. 25).

Tıpkı iktidarın kenti şekillendirdiği gibi, kentsel çelişkiler sonucunda oluşan toplumsal hareketler de iktidarı şekillendirmektedir. Kentsel kriz sermaye açısından iki boyutlu bir tehlike arz eder. Öncelikle kolektif tüketim için üretilen kentsel hizmetler emeğin yeniden üretilmesi için hayati öneme sahiptir. Bu kapsamda yapılan devlet yatırımları üretimin maliyetlerini düşürmekte ve verimini artırmaktadır. Yani kent yoksulları kadar hâkim kesimler açısından da avantajlıdır (Castells, 1997, s. 31). Daha önemlisi toplumsal dinamizmi artan kentsel guruplar bilinçlendikleri ölçüde niteliksel dönüşüm talep

edeceklerdir. Bu durum statüko için varoluşsal bir tehlike anlamına gelmektedir. Dolayısıyla sermaye kolektif tüketim ihtiyaçları ekseninde mücadele veren kent yoksullarına taviz verme noktasında daha isteklidir (Castells, 1997, s. 30).

Kentsel mücadelede toplumsal tepkinin yöneldiği obje, kentsel toplumsal hareketlerin gidişatını belirleyen temel unsurdur. Spesifik bir kentsel ihtiyacın karşılanması özelinde verilen tepkiler, kısa vadeli çözümler için işlevsel olsa da sorunun devamına hizmet etmektedir. Kentsel toplumsal hareketler sınıf mücadelesi ekseninde yönetilmeli ve niteliksel talepleri bünyesinde barındırmalıdır. Ancak bu şekilde kolektif ihtiyaçlara uzun vadeli ve kesin çözümler bulunabilir (Keleş, 2016, s. 147). Kentsel kriz ancak aktörlerin yapısal olarak ele alınmasıyla çözülebilir (Castells, 1997, s. 19-20).

Castells'in (1997) vurguladığı bir diğer nokta ise alt-kentleşmedir. Nüfusun ve sermayenin yoğunlaştığı metropoliten bölgelerin genişleme isteği ve bu bağlamda çevreye yaptığı baskı sonucunda, alt-orta sınıf kentliler iyice kent çeperlerine yaslanmaktadır. Bu durum, yeni çöküntü bölgeleri meydana getirmektedir. Çöküntü bölgeleri, insanların kötü ve sağlıksız konutlarda, kalabalık, yoksulluk ve suç ile iç içe yaşadıkları kentsel bölgelerdir. Toplumun en dezavantajlı grupları bu mekânlarda yoğunlaşmıştır (Ellen, 2013). Yoksulluğa bağlı olarak kente özgü suçları bu bölgelerde yoğunlaştırmaktadır. Türk (2015) bu bölgeleri kentsel kriz alanları olarak değerlendirmektedir.

Modern kent sosyologlarının belirttiği üzere kentsel mekânlardan ve imkanlardan dışlanan kesimlerin politik mücadele içine girmesi beklenen bir durumdur. Kentsel çelişkilerden rahatsız olan ve kentsel mücadelede söz sahibi olmak isteyen kesimlerin mekânı değiştirme çabaları, kentsel politik hareketlerin temelini oluşturur (Ertan, 1999, s.117). Bireylerin talepleri ile toplumun gerçekleri arasındaki fark büyüdükçe de tepkilerin de dozajı da artar (Türkdoğan, 2013, s. 215). Hatta meşru siyasal sistem içerisinde sesini duyuramayan, siyasal olarak dışlanan grupların, siyasal şiddet eylemleri gerçekleştirmesi dahi beklenebilir (Ertan, 2007, s.65). Tüm bu sebeplerle örgütlenen ve niteliksel dönüşüm talebi bulunan kentsel toplumsal hareketlerin belirli bir mekân üzerinde yoğunlaşması ve süreklilik kazanması, kentsel politik mekânların oluşum sürecini başlatmaktadır. Paris Komünü, 1968 hareketleri ve daha genel olarak kentsel politik mekânlar bu süreçler üzerinden değerlendirilmelidir.

Küresel anlamda kentsel politik mekânlar, 1960'lı yıllardan itibaren kentsel çelişkilere paralel olarak artış göstermiştir. Banliyö-Getto yaşamındaki çelişkilerden beslenen bu mekânlarda kentsel toplumsal hareketler gündelik yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Çelişkilerin temelinde genel olarak ucuz ve sağlıklı konut ihtiyacı vardır. "Glasgow Kiracı Direnişi, Meksika'da Veracruz Kiracı Hareketi, Fransa'da Grands Ensembles, Paris Kentsel Yenileme Projesine Karşı Mücadele, ABD'deki Getto Hareketleri, Latin Amerika Gecekondu Hareketleri; İspanya-Madrid Yurttaş Hareketi, ödenebilir ve sağlıklı koşullarda konut sunumu istemine dayalı konut ve gecekondu hareketlerine birer örnektir" (Ertan, 2007, s.67). Çoğu kanuni sınırların dışına çıkan bu hareketler toplum yapısında ve iktidarın kent politikalarında köklü değişimlere sebep olmuştur. Paris komünü(1871), kentsel politik mekânların en dikkat çeken örneği olarak kentsel direnişlere yol gösterici olmuştur.

Türkiye'deki kentsel politik mekânlar da benzer bir güzergahı takip ederek ortaya çıkmışlardır. Türkiye, II. dünya savaşı sonrası süreçte yoğun bir kentleşme sürecine girmiştir². Karşılaşılan yoğun göç dalgasına hazırlıksız yakalanan kentler, yeni gelenlere yeterli konut ve iş imkânı sağlamaktan oldukça uzaktır. Bu durum gecekondulaşma sürecinin başlamasına sebebiyet vermiştir.

Gecekondu ülkemizde 1950'li yıllardan sonra hızlanan göç sonucunda gündeme gelmeye başlayan bir olgudur. Göçe paralel olarak artan konut taleplerine devletin cevap verememesi sonucu oluşan,

² 1950'li yıllarda yapılan Marshall yardımları ile tarım sektöründe makineleşme attı. Özellikle traktörün yaygınlaşmasıyla kırdaki büyük bir nüfus ihtiyaç fazlası haline geldi. Bu durum kentlere göçü oldukça yoğunlaştırdı

halkın kendi imkânlarıyla hazine arazilerine yaptıkları, ilkel ve yıkıldığında hemen yeniden yapılabilecek evlerdir. Türkiye’de siyasal sosyal ve ekonomik değişimler sonucu ortaya çıkan toplumsal bir olgudur. Ne tam kentsel neden tam kırsal denilebilecek, geçiş halinde bir toplum yapısıdır. Yoksulluk, altyapı ve mülkiyet gibi pek çok sorunla boğuşan halk, kentsel çelişkilerin merkezindedir. Dolayısıyla siyasallaşmaya müsaittir (Özkalp, 2014, s. 357).

Gecekondulaşma süreci öylesine hızlı işlemiştir ki zamanla sayıları kent nüfusunun yarısına ulaşan gecekondu sakinleri pek çok çıkar grubunun ilgisini çekmiştir (Keleş, 2016, s. 540-544). 1970’lerden itibaren gecekondu mahallelerinde mafyavari yapıların etkinliği artmaya başlamıştır. Arazi spekülasyonu başta olmak üzere pek çok farklı alanda rant devşiren bu yapılar, 70’li yılların ortalarına doğru sosyalist örgütlerin bölgeye girmesiyle yerini onlara devretmek zorunda kalmışlardır. Çeşitli sol hareketlerin gecekondu mahallelerini keşfetmesi, kentsel politik mekânların oluşum sürecindeki en kritik eşiştir.

68 öğrenci hareketlerinden sonra dünyayla paralel olarak Türkiye’de de toplumsal muhalefette değişimler olmuştur. Orta sınıf aydın kesim öncülüğünde şekillenen kentsel muhalefetin odak noktası, öğrenciler ve örgütlü işçi kuruluşlarına kaymaya başlamıştır. Bu öğrenci ve işçilerin büyük bir bölümü ise birinci veya ikinci kuşak göçmenler yani çoğu gecekonducularda yaşayan kent yoksullarıdır (Türkdoğan, 2013, s. 224).

Kente göç ettiklerinden beri ağır yoksulluk, dışlanma, alt yapı yetersizliği gibi yıkımlarla karşı karşıya kalan gecekondu sakinleri, orta sınıf aydınlar ve üniversite gençliği önderliğinde örgütlenmeye başlamışlardır. 1970’li yılların sonlarına doğru birçok gecekondu mahallesi radikal sol örgütler tarafından “kurtarılmış bölge” olarak tanımlanmıştır. Bölgelerde arsa dağıtımı, gecekondu yapımı ve yıkımlara karşı direniş hareketleri bu örgütlerce organize edilmiştir. Yine bölgelerin kentsel altyapıya ulaşmasında sosyalist örgütler etkin rol almıştır (Aslan, 2010).

1980 Askeri Darbesinden sonra ilk olarak gecekonduculardaki ve üniversitelerdeki radikaller tutuklanmış, hatta kentsel hizmetlerde yetersiz kalıp mekânın politizasyonuna sebep oldukları için belediye başkanları görevden alınmış, böylelikle köklü bir depolitizasyon süreci başlatılmıştır (Şengül, 2012). Yeni anayasanın da verdiği güç ile toplumsal muhalefet büyük oranda bastırılmıştır (Serim, 1994).

Lidersiz kalmış, örgütlenme imkânları kısıtlanmış ancak kentsel çelişkilerin göbeğinde kalmaktan kurtulamamış halk hoşnutsuzluklarını 1980’li yıllar boyunca biriktirmiştir. 1990’lı yılların ikinci yarısından itibaren AB uyum sürecinin hızlanmasıyla biraz rahatlayan muhalefet, özellikle kentsel politik mekânlarda görünürlüğünü tekrar artırmaya başlamıştır (Şengül, 2012). 1970’li yıllarda “kurtarılmış bölgeler” olarak isimlendirilen Gazi, Okmeydanı, Küçük Armutlu, 1 Mayıs Mahalleleri gibi kentsel politik mekânlar kısa süre içerisinde tekrar eski dinamizmine kavuşmuştur.

Türkiye’de kentsel politik mekânların oluşum ve gelişim süreçlerinde kolektif tüketim ihtiyaçları temel belirleyici olarak ön plana çıkmaktadır. Sol örgütlerin bu mekânlarda taban bulması ve hareket stratejileri, kentsel ihtiyaçların karşılanması ekseninde gerçekleşmiştir. Sol örgütler sıklıkla barınma, ulaşım, altyapı gibi kolektif ihtiyaçların karşılanması noktasında inisiyatif almışlardır. Halkın gündelik yaşamlarına yaptıkları katkıyla orantılı olarak da mekânda kalıcı olmuşlardır. Özellikle gecekondu yıkımlarına karşı verilen direniş mücadelelerinde ön safta olan bu gruplar, halkla duygu birlikteliğini de sağlayabilmişlerdir.

Zamanla etkinliği artan radikal sol örgütlerin otorite tanımaz ve polisle karşı karşıya gelmekten çekinmeyen tutumları, kentsel politik mekânlara da sirayet etmiştir. Sık sık yaşanan toplumsal olaylarla belirginleşen ve kitle iletişim araçları marifetiyle yaygınlaşan hâkim politik mekân algısı, kentsel politik mekânların kentleşme sürecini etkileyen diğer bir değişkendir. “Ötekilerin mekânı”

olarak kodlanan bu yerler, hâkim yapıda gündelik yaşamlarını sürdürmekte zorlanan kesimleri çekmeye başlamıştır. 1970'lerde Alevilerle başlayan birikme süreci 1990'lı yıllarda yaşanan köy boşaltma hadiseleri neticesinde Kürtleri de bünyesine dahil etmiştir.

1992-1994 yılları arasında 2935 Sayılı Kanun kapsamında uygulanan ve Türkiye'nin doğu illerinde yüzlerce yerleşim yerinin güvenlik gerekçesiyle boşaltılması ile sonuçlanan "köy boşaltma hadiseleri", on binlerce Kürt vatandaşı maddi ve manevi olarak içinden çıkılması güç problemlerin içine atmıştır (Haşimi, 1997, s. 32). Maddi olarak sefaletle itilen, manevi olarak ötekileştirilen Kürt nüfus, kendileri gibi yoksul ve ötekilerin yaşadığı politik kent mekânlarına birikmeye başlamışlardır. Kürt göçü öylesine yoğun gerçekleşmiştir ki kısa süre içerisinde kentsel politik mekânlarda sosyo-politik çehre değişmiştir³.

Gazi Mahallesi, yukarıda detaylıca tarif edilen tüm bu süreçleri diğer kentsel politik mekanlarla birlikte neredeyse eş zamanlı olarak yaşamıştır. İlerleyen bölümlerde bu husus mahalleli anlatıları üzerinden de ortaya konulacaktır.

2. Yöntem ve Bulgular

Çalışma mekânı Türkiye'nin en bilindik kentsel politik mekânlarından biri olan Gazi Mahallesi'dir. Gazi Mahallesi 1970'li yıllardan itibaren büyümeye bağlı olarak 4 idari birime bölünmüştür⁴. Çalışmada sıklıkla tekrarlanan "Gazi Mahallesi kentsel politik mekânı" bu 4 mahalleyi de içine alacak şekilde bir sosyolojik bütünü ifade etmektedir.

Çalışmada derinlemesine mülakat yöntemi uygulanmıştır. Bu yöntemle mahallenin politik bir kent mekânı olarak gelişim sürecinin ve suçla olan ilişkisi anlaşılmaya çalışılmıştır. Temel olarak "Gazi Mahallesi'nin politik yapısı suçu etkiliyor mu?" sorusuna cevap aranmıştır.

Mülakatlar dört soru üzerinden kurgulanmış ve takipli sorularla olabildiğince derinleştirilmiştir. Görüşmelerde öncelikle yukarıda tarif edilen kentsel politik mekânların oluşum süreçlerinin Gazi Mahallesi'ne uyumlu olup olmadığı sorgulanmıştır. Mahallenin geçmişten günümüze geçirdiği fiziksel, demografik ve sosyo-politik değişimleri anlayabilmek ve bu dönüşüm sürecinin kentsel çelişkiler ekseninde olup olmadığını kavrayabilmek adına aşağıdaki sorular sorulmuştur:

- "İlk hatırladığınız andan itibaren mahallede ne gibi fiziksel değişimler oldu?"
- "İlk hatırladığınız andan itibaren mahallede ne gibi sosyal değişimler oldu?"
- "İlk hatırladığınız andan itibaren mahallenin politik karakteri nasıl gelişim gösterdi?"

Bu sorgulamanın ardından tarif edilen bu kentleşme sürecinin suça etkisini anlayabilmek ve görüşülen aktörlerin Gazi Mahallesi'ne dair suç algılarını ortaya çıkarmak adına aşağıdaki soru sorulmuştur:

- "Politik bir kent mekânı olarak Gazi Mahallesi'nde suçu nasıl açıklarsınız?"

Katılımcıların korunması adına, muhtar hariç katılımcılara kod isimler verilmiştir. Tüm görüşlere yer verebilmek adına hem sol radikal siyasetten hem radikal Kürt siyasetinden hem de muhafazakâr siyasetten kişiler araştırılmış, kurulan bağlantılar sayesinde mahallede bu kimlikleriyle bilinen siyasi aktörlerle görüşülebilmektedir. Yine çalışma boyunca ortaya çıkan çeşitli sorulara cevap bulabilmek adına muhtar, polis, emlakçı, yerel gazeteci gibi görevler icra ederek mahalleye hizmet sunan bazı

³ Evrensel Gazetesi, 19 Haziran 1995, s.12

⁴ Gazi Mahallesi, Yunus Emre Mahallesi, Zübeyde Hanım Mahallesi, 75. Yıl Mahallesi

kritik pozisyonundaki kişilerle görüşülmüştür. Çalışma kapsamında toplam 8 derinlemesine mülakat yapılmıştır.

2.1. Mahallenin Yapılı Çevresindeki Dönüşüm

Öncelikle şunu belirtmek gerekmektedir ki, Gazi Mahallesi'ne girer girmez birçok yönüyle kentin diğer bölgelerinden farklılaşan bir mekâna gelindiği anlaşılmaktadır. Mahallenin girişinde kale gibi korunmasıyla dikkat çeken karakol binası, bina içindeki çevik kuvvet ve özel harekât polisleri, sokaklarda gezen zırhlı araçlar, Cemevi önünde sabit şekilde bekleyen TOMA, bu farklılığın bir yönünü oluşturmaktadır. Gazi Mahallesi'nin kentsel görüntüsünde oldukça dikkat çeken diğer bir detay ise her köşede karşınıza çıkabilecek siyasi içerikli duvar yazılarıdır. Özellikle mahallenin merkezi konumunda olan İsmet Paşa Caddesi ve ona yakın ara sokaklarda yoğun şekilde bulunan bu duvar yazılarında, Türk hukuk sistemine göre terör örgütü kabul edilen ve propagandası cezalandırılan PKK, DHKP-C, TAK, TİKKO gibi illegal siyasi örgütlerin isimleri sıklıkla geçmekte, aktif propagandaları yapılmaktadır. Yine bu duvar yazılarında TCK'da yaptırım bulunan cumhurbaşkanına hakaret suçuna konu olabilecek içerikler dikkat çekmektedir. Türkiye'nin özellikle batı illerinde, hatta İstanbul'un diğer politik kent mekânlarında bile böylesi bir kentsel görünüme rastlamak pek mümkün değildir.

Katılımcıların anlatıları üzerinden Gazi Mahallesi'nin yapılı çevresindeki tarihsel dönüşüm şu şekildedir:

Yukarıda da belirtildiği üzere Gazi Mahallesi 1970'li yıllarda tek bir idari birimden oluşmaktadır. Mahallenin nüfusu arttıkça önce Zübeyde Hanım Mahallesi, sonraki süreçte de 75.yıl ve Yunus Emre mahalleleri, Gazi Mahallesi'nden ayrılmıştır. Böylelikle 4 birimden oluşan ama gündelik kullanımda hala Gazi Mahallesi olarak geçen idari yapı ortaya çıkmıştır. Kentsel politik olayların sıklıkla gerçekleştiği İsmet Paşa Caddesi de bu dört mahallenin kesişiminde bulunmaktadır. Dolayısıyla politik atmosfer tüm bu idari birimlerin gerçekliğidir.

Mahallenin en eskilerinden olan Muhtar şunları söylemiştir: "İlk geldiğimde buralar boş, bakir bir alandı. 150-200 tane gecekondular vardı. Çiftlik gibi bir yerdi ve insanlar hayvancılık yapardı. Komple boş araziydi. Zamanla herkes tanıdığını davet etti. İlk başta burası göçmenlerin yeri idi. Atatürk çiftliği diye geçirdi. Çünkü Atatürk burayı göçmenlere vermiş. Ama sayıları azdı. Biz geldiğimizde daha çok Karadenizliler vardı. İlk başta Alevi çok yoktu. Zamanla 76-77 yıllarında Aleviler yer yurt sahibi olmak için hazine arazilerine gecekondular kurmaya başladılar. Bunlar İstanbul'da yaşayan Aleviler. Ancak yer yurt sahibi olmak için belirli noktalara toplanmaya başladılar." (Muhtar).

Mahalle 1984 yılına kadar net bir gecekondular mahallesiymiş. 1984'te imar planları uygulanmaya başlanınca, imara açılan yerlerde peyderpey planlı yapılar oluşmaya başlamış. Ancak hala imara açılmayı bekleyen yerler var. O bölgelerde hala gecekondular mevcut.

Mahalleliler, mahallenin yoğun göçlerden ve aşırı yapılaşmadan önceki yapısını hasretle hatırlamakta ve çocuklukları o dönemlerde geçtiği için kendilerini şanslı görmektedir. Konuya değinen bir mahalleli şunları söylemiştir: "Burada şu an gördüğümüz yoğun yapılaşmanın sebepleri temelde ekonomik. Ülkede yatırımların çoğu belirli bölgelere yoğunlaştığı için köylerde yaşayan insanlar ekonomik olarak geçinemeyecek duruma geldiler ve şehirlere göç etmek zorunda kaldılar. Bu insanlar taşı toprağı altın diye buralara geliyorlar. Gazi Mahallesi de en son imara açılan yerlerden biri olduğu için göçler yoğun olarak bu bölgeye oldu." (Mah 3).

Emlakçının dediğine göre bölgede kiralar 600-700 TL⁵ bandında. Mahallede bulabileceğiniz en pahalı ev 800 TL'dir. Yakın kentsel mekânlarla karşılaştırma yapan emlakçı Gazi Mahallesi'nin durumunu şu şekilde ortaya koymaktadır: "Buraya çok yakın yerlerde, örneğin Küçükköy'de fiyatlar 1200-1300

⁵ Bu görüşme 2016 yılı Aralık ayında gerçekleştirilmiştir.

TL'den başlıyor. Burada sıfır 2+1 daireler 250 bin TL civarından başlıyor. Ama örneğin Yeşilpınar'da 450 bin liradan başlıyor. Neredeyse yüzde yüz fark var. Fiyatların düşük olmasında burada olan toplumsal olayların etkisi büyük. Mahalle politize olmuş. Dışarıdaki insanlar gelmek istemiyor. Satın almaya gelen insanlar da yine burada fiyatlar düşük diye geliyor. İstanbul'da konut fiyatlarının en düşük olduğu yerler Esenyurt ve bu bölge, yani Gazi Mahallesi'dir. Esenyurt da burası gibi politize. Buranın yerleşim projesi, planları çok iyi. Çıkılmaz sokak hiç yok. Sokaklar dümdüz. TEM yakın, ulaşım imkânı çok iyi. Ancak olaylar sebebiyle insanlar korkuyor. Dışarıdaki insanlara Gazi'de yaşıyorum deyince, orada nasıl yaşıyorsun diyorlar. Ama biz burada gayet güzel yaşıyoruz.” (Emlakçı).

Emlakçıya gelen müşterilerin profili sorulduğunda: “Dışarıdan gelen insanın iyi nakdi varsa burayı tercih etmiyor. Bize gelenler alım gücü daha düşük olanlar. Daha önce başka yerlerde oturup kirasını ödeyemeyecek duruma gelen insanlar da bu bölgeye geliyorlar.” şeklinde cevap vermiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere Gazi Mahallesi'nin günümüzdeki şeklini almasında politik etkenler kadar ekonomik etkenler de işlev üstlenmiştir.

Mahallenin şekillenmesinde imar planlarının etkisi oldukça belirgindir. Hazine arazilerine kurulan gecekondu, imarın gelmesiyle yüksek apartmanlara dönüşmeye başlamıştır. Böylelikle imar gelen yerlerle imar gelmeyen yerler arasındaki sosyo-ekonomik fark belirginleşmeye başlamıştır. Bu durumu Muhtar şöyle dillendirmektedir: “Gecekondu kültüründen sonra mülkiyet kültürü oluşmaya başladı. 30 sene önce imar alıp 30 senedir rant devşiren kesimler varken, 30 senedir imar bekleyip bir çivi çakmayan kimseler de var. Sistem birilerini zengin edip diğerini süründürüyor.”

Polise göre ise mahallenin fiziksel durumu eskisine göre daha iyidir. Kentsel dönüşümün girdiği yerlerde fiziksel değişimin etkisiyle polisiye olaylar da azalmıştır. Polisiye açıdan kendilerine sıkıntı yaratan grupların, kentsel dönüşüm etkisiyle daha dar bir alana sıkışmıştır. Ancak polis, bu yapının hala çok etkili olduğunu da söylemeden geçmemektedir.

Bazı sıkıntıları kabul etmekle birlikte mahalleli, mahallelerinin fiziksel olarak iyi durumda olduğunu düşünmektedir. Gazi Mahallesi'nin barajıyla, ormanıyla, ucuz yaşamıyla, ulaşım imkânlarıyla ve bilhassa sıcakkanlı insanlarıyla, sanıldığı gibi aksine, tercih edilesi bir yer olduğu görülmüştür.

Mahallenin oluşumu ve gelişiminde konut ihtiyacının temel etken olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların tamamı benzer yaşam öyküleri anlatmış, kendi gecekondularına sahip olabilmek adına Gazi Mahallesi'ni tercih ettiklerini belirtmiştir. Yine mahallenin politik kimliğinin belirginleşmesinde bu kentsel ihtiyaçlar için verilen mücadele temel teşkil etmiştir. Muhtarın ifadesiyle, Mahalle devrimci dayanışma ile kurulmuştur ve sol gruplar mahalleyi örgütleyip, gecekonduların yapımına yardımcı olmuştur. Yine mahallelilerin anlatılarına göre bu gruplar birçok kentsel ihtiyacın karşılanmasında hatta bazı sosyal problemlerin çözülmesinde etkin rol üstlenmiştir. Bir mahalleli bu durumu şöyle ifade etmiştir: “Bana sorarsanız devrimciler mahallenin %50'sidir. Devrimciler bu mahallede birçok kişiyi ev sahibi yapmış, birçoğunun çocuğunu uyuşturucudan kurtarmış. Birçok sorun çözdüğü için bunlara bakış açısı mahallede değişiyor.” (Mah. 4).

2.2. Mahallenin Sosyal Ortamındaki Dönüşüm

Katılımcılara mahallenin toplumsal yapısındaki dönüşüm sorulduğunda, geçmişe yönelik özlem bir kez daha belirginleşmektedir. Bir mahalleli bu durumu şöyle anlatmaktadır: “Ortam olarak mahallemiz çok güzeldi. Herkes birbirini severdi, tanırdı. Mahalleye girdiğinde herkese selam vermekten elini aşağıya indiremezdim. Seni tanımazlarsa, köylerdeki gibi, babanı sorarlardı. Babanın ismini söylediğinde hemen tanırlardı. Böyle güzel bir ortamdan şimdiki ortama döndü.” (Mah. 3).

Yine başka bir mahalleli şunları söylemektedir: “Eskiden durakta otururdun otobüs gelmesin de biraz daha sohbet edeyim derdin. Şimdi kimse birbirine selam vermiyor bir tanıdık gelmesin de hemen otobüse binip kaçayım diyorlar.” (Mah. 4).

Yine başka bir mahalli, mahallenin sosyal dönüşümünde 1995 Gazi olaylarını merkeze almış ve yaşanan hadiseler sonucu gözlemlediği dönüşümü şöyle yorumlamıştır:

“Eskiden burası köy gibiydi. Yüzde sekseni Alevi cemaati idi. Burada hiç ayrımcılık olmazdı. Gazi olaylarına kadar kimse kimseye “Alevi misin?”, “Sünni misin?” demezdi. Sosyal ortam çok güzeldi. Ancak 95’ten sonra insanlar ayrımcılığa başladı. Karadenizliler ve bazı Aleviler mahalleden göç etmeye başladı. Kürtler gelmeye başlayınca ortam iyice bozuldu. Bölgede huzur yok artık. Komşuna gidemiyorsun. İnsanlar birbirine kötü gözle bakıyor. Özellikle de Alevilere kötü gözle bakıyor. Eski komşularımın arkadaşlarımın yüzde doksanı yok. Eskiden toplanır gezerdik takılırdık. Ama artık çay bile içemiyoruz. Herkes ayrıştı.” (Mah. 2).

Ancak diğer katılımcıların yukarıda zikredilen “Alevilerin mahalleden ayrılmaya başladığı ve mahallede ayrımcılığa uğradığı” savına katılmadıklarını söylemek gerekmektedir. Örneğin muhtara göre Alevilerin mahalledeki oranı %50’dir. Ayrıca kendisi mahallede Alevilere karşı ayrımcılık olduğu fikrine de itiraz etmektedir: “Biz 40 yıldır Alevi-Sünni kavgası duymadık. Kim diyor kavga var diye? Mahallede mezhepsel kavga yok. 95’ten önce herkesin kapısı bacası açıktı. Şimdi hala öyle. Mesela Gazi’de Gezi parkı protestolarında Alevi-Sünni beraberdi. Gezide burada 50 bin kişi toplandı. Herkes oradaydı.” (Muhtar).

Ayrımcılık savına itiraz eden başka bir mahalleli de şunları söylemiştir: “Bizim buralarda Alevinin yazması ayrıdır, Sünninin yazması ayrıdır. Bir bakışa hepsini anlarsın. Ama biz hepsini görünce ayağa kalkarız, saygımızı gösteririz. Aslında tabanda hepimiz yoksuluz ama birileri devletin içine sızmış ve kanla besleniyor. Onlar tabanı birbirine düşürmeye çalışıyor. Kendileri de büyük sefa içinde yaşıyor.” (Mah. 4).

Tarihsel gelişim süreci Gazi Mahallesi’ne, “ötekilerin mekânı” olma rolünü vermiştir. Görüşmeler sürecinde sık vurgulanan ifadelerden birisi de “burada kimse ayrımcılığa uğramaz” söylemidir. Ülkenin dört bir yanında gündelik hayatlarını sürdürebilecekleri ideal ortamı bulamayan toplumsal kesimler Gazi Mahallesi’nde birikmiş ve bir arada huzur içerisinde yaşamayı becerebilmişlerdir. Dolayısıyla Gazi Mahallesi ayrımcılığın değil, ayrımcılıktan kaçanların mekânı olmuştur.

Bazı mahalleliler mahalledeki sosyal kırılmanın merkezine 95 olaylarını koyarken, muhtar “Köy boşaltma” hadiselerini koymaktadır. Muhtar’a göre mahalledeki sosyal dönüşüm Kürt göçünden sonra hızlanmış ve nitelik değiştirmiştir: “1992-93 gibi İstanbul’a boşaltılan köylerden gelenler oldu. Bugün hemen hemen her Kürt ilinden gelen var. Güvenli diye bu bölgeye geldiler ama biz kendimizi hiç güven de hissedemedik. Çok büyük sıkıntılar yaşayıp gelmişlerdi. Onlar ezilmişliklerini, sıkıntılarını hırçınlığa dönüştürdüler. Zamanla, kısmen sosyal yapının içinde entegre olmaya başladılar. Ama hala tam olarak başarabilmiş değiller. Onların gelişle komşuluk ilişkilerinde sıkıntılar yaşanmaya başladı. Mesela, Alevi-Sünni fark etmez, mahalleli dışarıda oturuyorsa dış kapıyı işgal etmezler. Kürtler apartmanın kapısında oturur kimse geçemez. Bu yapıları ve benzer adetleri uyumlarını zorlaştırıyor. Ben de Kürt Alevi’siyim. Bizim İstanbul’a uyum sağlamakta yaşadığımız problemleri onlar da yaşıyor. Ama zamanla bu durum atlatılacak.” (Muhtar).

Yine bir katılımcı köy boşaltma hadiselerinin mahalleye etkisine yönelik fikirlerini şu şekilde aktarmıştır: “Bazı Kürt arkadaşlarım var. 8-9 yaşlarında köylerinden kovulmuş, çıkmış gelmişler. İstanbul’un bir mahallesinde sokakta kalmışlar. Sonra kendilerini Gazi’de bulmuşlar” (Mah. 4).

Gazi Mahallesi sakinlerinin kültürel kimlikleri oldukça çeşitlilik gösterse de sınıfsal durumları birbirinden farklı değildir. Çoğu kent yoksulu olan mahalleliler, farklılıklara saygı kültürünün yanında yoksula yardım kültürünü de geliştirebilmişlerdir. Mahallede yaşanan yoksulluğa ve bunun oluşturduğu travmalara değinen bir mahalleli şunları söylemiştir: “Mahalledeki açlığın ve yoksulluğun artık bitmesini istiyorum. Sefalet içinde çok insan var. Sokaklara inersen insanların açlıkla sefaletler yüz yüze olduğunu görürsün. Kimsenin yüzü gülmüyor. Herkesin suratı asık. Evlerde huzur yok herkesin psikolojisi bozuk. Bir evde huzur yoksa o insanlar topluma bir şey veremez. Devlet o evlere girmeli huzursuzluğun kaynaklarını araştırmalı. Komiteler kurmalı.” (Mah. 4).

Yine aynı katılımcı kendinin de içinde bulunduğu bir sosyal yardım ağından bahsetmiştir. Mahalle gençlerinin sosyal medya üzerinden örgütlenerek mahalle imkanlarıyla devam ettirdiği bu yardım ağı, mahalle içindeki birçok yaraya merhem olmaktadır: “32 kişilik bir sosyal yardım ekibimiz var. Bu arkadaşlar duyarlı, yoksulu kayıran, hiçbir pislığe bulaşmamış vatansever, halk sever çocuklar.” “Diğer mahallelerde sosyal yardımlaşma ağı etkili olmaz. Devletin gücünü arkana alman lazımdır. O mahallelerde buradaki gibi bir duyarlılık yok. Ama Gazi Mahallesi’nde düzgün iş yaparsan insanlar senin peşinden koşuyor. Çünkü buradaki insanlar komşusu açken tok yatamıyor. Bu da yardımlaşmanın temeli. Bu kültür sayesinde burada kolay kolay kimse aç kalmıyor.” “Biz finansı direk halktan karşılıyoruz. Mesela biri bize (sosyal medya hesabımıza) reklam veriyor. Biz de şart koşuyoruz. 5 ailelik yardım yap diyoruz. Sonra sayfamızdan çağrı yapıyoruz. Şu tarihte şurada erzak toplanacaktır. Herkes imkânı ölçüsünde bir şeyler getirsin. Akşama bakıyoruz ki market olmuş. Biz de bu yardımları ihtiyaç sahiplerine götürüyoruz. Ramazan ve yılbaşında bu yardımlar yoğunlaşıyor... Sadece bu Ramazan’da 1750 kişiye erzak yardımı yapıldı, 17 ailenin kirası ödendi, 107 kurban eti, 150 milyara yakın da nakit para yardımı yapıldı. Bunu mahallenin gençleri yaptı.” (Mah. 4).

Mahallenin sosyal yapısında dikkat çeken unsurlarından birisi de kapalı toplum yapısıdır. Dışarıdan gelen insanlara kuşkuyla bakılmaktadır. Bu tavır, mahallenin tarihsel gelişim sürecinin dolaysız bir sonucudur. Zira Gazi Mahallesi, kendi kimliklerini özgürce yaşayamayan, bu kimlik sebebiyle birçok kez katliamla yüz yüze gelmiş insanların biriktiği bir kent mekânıdır. 1995’te kendi mahallelerinde de bu tarz bir saldırı ile karşı karşıya kalan mahalleliler, böyle bir savunma mekanizması geliştirmişlerdir. Çalışma sürecinde biz de 2 kez mahallelilerce kimlik kontrolüne tabi tutulduk. Örneğin devlet yanlısı olarak konumlandırabileceğimiz bir katılımcı mahallelinin kendisini 14-15 senede kabullenebildiğini belirterek şunları söylemiştir: “Ben adli işlerle uğraşıyorum. Mahkeme işleriyle uğraşıyorum. Sürekli karakola girip çıktığım için mahalleli bana güvenmekte çok zorlandı. Acaba ajan mıdır? Acaba istihbaratçı mıdır? Bizim ismimizi mi veriyor? Baktılar ki benim karakola gitme sebebim kendi işim, insanların ihtiyacı olduğu zaman ben adliyeye karakola gidiyorum, bana inandılar. Şu an istediğim gibi gidip geliyorum. Hatta mahkemede, karakolda, adliyede işleri olduğu zaman beni arıyorlar. Benim işimin polisle ilgili olması sebebiyle toplumda kabullenilmem çok uzun sürdü.” (Mah. 1).

Geleneksel bağları koruyabilmesi açısından kentin birçok bölgesinden ayrıışan Gazi Mahallesi, bazı kırmızı çizgileriyle de dikkat çekmektedir. Görüşmeler sırasında pek çok defa “burada bu tarz şeyler yapamazsın” tarzı ifadelerle rastlanmıştır. Örneğin bir mahalleli şunları söylemiştir: “Gaziosmanpaşa’da davrandığın gibi burada davranamazsın. Başka mahallelerde insanlar çok rahat davranabilirler. Ama burası onu asla kaldırmaz. Buranın halkı çok seçicidir. Ancak eskiden Mahalle daha tutucuydu. Şimdi yavaş yavaş biraz daha genişlemeye başladı. İnsanların algıları yavaş yavaş değişiyor. Daha açık bir toplum oluyoruz. Bizim istediğimiz de o.” (Mah. 1).

Başka bir mahalleli bu görüşe şu şekilde destek vermektedir: “Gazi Mahallesi diğer mahallelerden çok farklıdır. Her yer biter Gazi Mahallesi bitmez. Yapı kimseye benzemez. Fark, insanların kafa yapısı. Bu mahallede yanlış bir kelime edersen es geçmezler. Buradan çıkamazsın. Ama diğer mahallelerde es geçerler.” (Mah. 2).

Yine başka bir mahalleli benzer şekilde şunları söylemiştir: “Televizyonlarda görüyoruz adamın birisi kadını dövüyor, herkes izliyor. Bu mahallede mesela birisi kadını dövse kimse sessiz kalmaz. Silahlı kavgaın arasına girecek insanlar var. Burada insanlar birbirini tutuyor, seviyor, sayıyor.” (Mah. 4).

Aynı katılımcı mahalledeki gençlerin sosyal medya üzerinden örgütlenerek mahalle içi denetim sağladığını, böylelikle herhangi bir olumsuzluk olduğunda hemen müdahale edebildiklerini şöyle anlatmıştır: “Burada halk yaşanan olayları görüntü altına almayı sever. Bu bilgiler sürekli bize akıyor. Bizim de her şeyden haberimiz oluyor. Bir ağ kuruldu ve buradan haberler bize akıyor. Biz de elimizden geleni yapıyoruz” “Mesela ben senin fotonu çekip bu adamı arıyorum desem, sen bu mahallede rahat gezemezsin. Hatta bulduğunuz yerde dövün getirin desem vay haline” (Mah. 4).

Mahalledeki kapalı toplum yapısına dair diğer katılımcılarla benzer görüşte olan ancak bu duruma daha eleştirel yaklaşan bir katılımcı şunları söylemiştir: “Mahalleden 10 sene uzak kaldım. Döndüğümde doğup büyüdüğüm evi bulamadım. 20 sene yaşadığım evi bulamadım. Binalar da toplum da çok değişmişti. Ancak politik olarak çok bir değişim yoktu. Bizim sol kesim de aynı muhafazakârlar gibi değişime kapalıdır. Uygulamalar da kafalar da yeniliğe kapalı. Hepsinin değişmez kuralları var, değişmez ilkeleri var, değişmez yaşam tarzları var. Doğal olarak da hiç kimse bundan taviz vermediği için değişen teknoloji oluyor, değişen çevre oluyor, değişen binalar oluyor, değişen ortam oluyor. Ama insanlar değişmiyor. Ben bunu bir eleştiri olarak yapıyorum. Mahalledeki hiç kimseden de çekinmiyorum. Zaten en büyük hastalık, aman yanlış anlaşıldım, aman beni biri böyle görürlerse ne derler diye, düşündüğünü söylemekten çekinme hastalığıdır. Mahallede belli kalıplar vardır. Hiç kimse rahat rahat kendi düşündüğünü söyleyemez. Kalıplara uymayan kişiyi toplumdan uzaklaştırırlar, onunla görüşmezler. Hıristiyanlıktaki aforoz gibi aforoz ederler örgütten.” (Mah. 3).

Polisin mahallenin sosyal yapısıyla alakalı yaklaşım tarzı mahallelilerden farklıdır. Polisiye olarak toplumdaki kırılmayı 95 olayları ekseninden okumakta ve şunları ifade etmektedir: “Mahallenin ileri gelenleriyle konuştuğumuzda 95 Gazi olayları öncesinde Gazi Mahallesi'nin diğer mahallelerden çok da farkı olmayan, sıradan bir mahalle olduğunu söylüyorlar. Zaten bunu şuradan da anlıyoruz. Eski karakol diye tabir ettiğimiz bir mevki var. Bu mevki de şu an olayların en ateşli şekilde gerçekleştiği yerin tam göbeğinde. Şu an o bölgede polislik yapılabileceğini, orada bir karakolun olabileceğini hayal edemiyorum. Çünkü bölge çok sıkıntılı. Ancak o dönemde orada polis karakolu var. Buradan şunu anlıyoruz. Gazi olayları olana kadar mahalle gayet güzel, düzgün bir mahalleymiş ve güvenlik sıkıntısı yokmuş. Ancak Gazi olaylarından sonra devlet Karakolu mahallenin kuzeyinde, mahalleye hâkim ve daha güvenli bir noktaya taşımak zorunda kalmış.” (Polis).

Görüldüğü gibi 1995 Gazi Mahallesi olaylarından sonra mahallelilerle polis arasındaki güvensizlik ilişkisi zirveye ulaşmış ve her iki gurup da kendi güvenli alanına çekilmiştir. Polisin mahalleden uzaklaşması, mahallenin bugünkü yapısına ulaşmasında kritik bir eşik olmuştur. Bu konuya işaret eden polis, mahallenin şu anki ortamının oluşmasında mahallede kültüründeki “mahalle içinde olan, mahalle içinde kalır” düsturunun etkili olduğunu belirtmiştir. Mahallede yaşanan kriminal hadiselerin polise aksettirilmeden mahallenin ileri gelenleri eliyle çözülmeye çalışıldığı bir yapı oluşturulmuştur (Polis).

Mahalleliler Gazi Mahallesi'nin yanlış lanse edildiğinden şikâyet etmektedir. Gazi Mahallesi'nde oturduklarını söylediklerinde insanların şaşırıldıklarını, “orada nasıl yaşıyorsun?” gibi sorularla mahalleye yönelik negatif algılarını dillendirdiklerini belirtmektedirler. Mahallelilere göre Gazi Mahallesi kesinlikle korkulacak bir yer değildir.

Bu konuya değinen bir mahalleli şunları söylemiştir: “Mahallenin politik kimliği mahallenin başına bela olmuş. Dışarı çıkıyorsun terörist gözüyle bakıyorlar. Vatan haini gözüyle bakıyorlar. Ama Gazi Mahallesi'nde kimse aç kalmaz, açıkta kalmaz. Çünkü Gazi Mahallesi yoksulluğu bilen, yoksula yardım eden ender mahallelerden biridir. Çünkü burası bir ailedir. Burada ne Alevi ne Sünni ne Türk ne Kürt

vardır. İnsan olsun yeter. Diğer mahallelerin bize bakışı kötü olsa da bizim mahallemizde o öyleymiş bu böyleymiş hiçbir önemi yok. Ama dışarı çıkınca zorlanıyoruz.” (Mah. 4).

Radyoculuk yapan ve Gazi Mahallesi’ne yönelik oluşan yanlış algıda kitle iletişim araçlarının büyük rol oynadığını belirten bir katılımcı şunları söylemiştir: “Eskiden Gazi Mahallesi’nde yaşanan olaylar medyada çok abartılarak veriliyordu. Basit bir kavga sanki büyük bir savaş gibi gösteriliyordu. Farklı olaylar (toplumsal eylemler) sanki savaş gibi gösteriliyordu. İşte göstericiler şunu yaptı, bunu yaptı. Halbuki mahalleye girdiğinizde öyle bir durumun olmadığını görüyordunuz. Ama şimdi öyle bir şey yok. (medya düzeldi)” “Gazi Mahallesi ulusal medyada hala geri planda ama yerel medyada buraya gelen, burayı gören, buradaki halk ile birebir diyalog içinde olan insanlarda soru işareti kayboluyor.” (Gazeteci).

“Gazi deyince akılda ister istemez bir soru işareti oluyor. Dışarı yansıtılanla mahallenin gerçekliği farklı. Eskiden Gazi Mahallesi denilince adam iki adım geriye gidiyormuş (korkuyormuş). Ama içine girdiğin zaman, insanların tanıdığın zaman buranın geniş bir aile olduğuna kanaat getiriyorsunuz. Akıldaki soru işareti gidiyor. Şimdi yavaş yavaş o negatif algı kırılıyor. Gazi Mahallesi’nde herkes iç içe yaşıyor ve halk birbirine sahip çıkıyor. Gazi bir aile. (Gazeteci).

Katılımcılar şiddete varan toplumsal olayları çıkaran kişilerin belirli kişiler olduğunu ve bunların sayılarının çok fazla olmadığını belirtmişlerdir. Hatta bir katılımcı mahalle içindeki siyasal şiddet eylemlerinin mahalle dışı unsurlarla organize edildiğini belirtmiştir: “Mahallenin içinde kurulduğu günden bu yana bir sorun yaşanmamıştır. Ama dışarıdan gelip burayı karıştıran insanlar var. Otobüsleri yakanlar, bankaları yakanlar hep dışarıdan. Buranın yerel halkı kendi mahallesine zarar vermez.” (Mah. 4).

Mahallelilere göre siyasal şiddet eylemlerini yapan kişiler yakın çevresinden bile destek görmemektedir. Özellikle geçmiş yıllarda mahallede çok fazla kişinin hapis yatmak zorunda kalması sebebiyle aileler aynı durumu çocuklarının yaşamasını istememektedir. Bu durumu bir katılımcı şöyle ifade etmektedir: “Kimse burada olay çıksın istemez. Çünkü burada olay çıkaran insanlar burayı yakıyorsa, sabah geliyor O’nun belediyede çalışan babası burayı temizliyor. Otobüs yakıyorlarsa onun annesi aşağı iniyor bir kilometre yol yürüyor, bacısı yürüyor. Bunlar hoş karşılanan şeyler değil. Akşam olaylar oluyor sabah bunun mahkemesi yapılıyor. Keşke bunları yapmasalardı deniyor. Bu olayların hepsine karşı toplumsal tepki oldu. Baba çocuğuna Allah belanı versin diyor. Tasvip etmiyor.” (Mah. 1).

Mahalledeki şiddet eylemlerinden duyduğu rahatsızlığı belirten bir mahalleli şu ifadeleri kullanmıştır: “Gazi Mahallesi kuruluşundan bu yana kanla beslenen (kanlı olaylardan zarar görmüş) bir mahalle. İnsanlar sokak ortalarında vuruluyorlar. O kadar olay yaşandı ki burada haddi hesabı yok. Bugün biri alınma silah dayasa garipsemem. Vuracaksa zaten vurur. Psikolojik olarak o seviyeye gelmişiz. Bu mahalleler devrimci politik mahalleler. Bana göre devrimcilik eline silah alıp ona buna saldıran kişi değildir. Doğaya, insana faydası olan, ılımlı insanlardır. Sevgi adamıdır. Ben devrimciler şiddet lehine konuştuğunda onları hiç tasvip etmiyorum. Ama tatlı dil ile konuşunca o adamlara hastayım. Şiddetle konuşan kanla beslenen insanlar da var, tatlı dille konuşan insanlar da var. Artık günümüz değişiyor. Bu silahlı olaylar falan insanlar bunları yemiyor. Sadece korku imparatorluğu kurarsın. Bir insanı kendine bağlamak için saygın, oturuşun, kalkışın önemli. Baskıyla bunları yapamazsın.” (Mah. 4).

Görüldüğü gibi mahallelilerce mahallenin kurucu unsuru olarak lanse edilen radikal siyasi oluşumlar yine mahalleliler tarafından şiddetli şekilde eleştirilmektedir. Bilhassa siyasal şiddet eylemlerinin mahalleye zarar verdiği konusunda ittifak bulunmaktadır.

2.3. Mahalledeki Politik Yapısındaki Dönüşüm

Muhtar'ın dediğine göre, bölgede en çok Sivaslılar, Kastamonulular ve Sinoplular vardır. En az ise Artvinliler. Doğu illeri, sanıldığına aksine, çok fazla değildir. Siyasal olarak Halk Cephesi ve HDP'li gruplar mahalle içinde etkili çalışmalar yapmaktadır. Diğer taraftan CHP de önemli bir tabana sahiptir. CHP'li gruplar şiddet olmaması kaydıyla Gazi Mahallesi'ndeki toplumsal olaylara katılmaktadır (Muhtar).

Seçimlerde CHP, AK Parti ve HDP birbirine yakın oy alıyor gibi gözükse de İsmet Paşa Caddesi çevresinde konumlanan mahallenin politik merkezinde iktidar partisinin görünürlüğü ve etkinliği oldukça zayıftır. Ülkede aktif olan 16-17 kadar illegal siyasi örgütün neredeyse tamamının bölgede yapılanması bulunmaktadır. Ancak Muhtar'ın dediğine göre: "Bu örgütlerin kimisinden sadece 3-5 kişi var. Onlar duvarları doldurunca sayıları çok sanılıyor. Oysa bu kadar fazla örgüt olmasına rağmen her örgütün eleman sayısı çok fazla değil. Halktan kopuk pek çok sol grup var. Biz biliriz senin için karar veririz seni savunuruz diyen, halk adına halk kuyrukçuluğu yapan kesimler var." (Muhtar).

Mahalle'nin politik kimliği 1974-75 gibi belirginleşmeye başlamıştır. Daha önce de belirtildiği gibi sol örgütler mahallenin kuruluşundan itibaren etkinliklerini artırarak devam ettirmişlerdir. Bu süreç 1980 askeri darbesine kadar sürmüştür. Muhtar bu döneme kadar olan kentleşmenin %50'sinin sol örgütler öncülüğünde olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla sol örgütler kendilerini mahallenin kurucu unsurlarından görmektedir (Muhtar).

Muhtarla benzer görüşte olan bir mahalleli şunları söylemiştir: "Bu bölge çok üreten bir bölge olmadığı için, fakirliğin ve eğitimsizliğin hâkim olduğu bir bölge olduğu için, sol kesimler bu bölge insanına sahip çıktılar. Vatandaş da sol kesimden öğrendikleri çerçevede, haklarını aramak için onlarla birlik olmaları gerektiğini düşündüler ve böylelikle mahallede politizasyon başladı. 70'lerin ortaklarından kiteselleşmenin başladığı 86-87'lere kadar bu süreç bu şekilde devam etti." (Mah. 3).

Mahalleliler 80'li yıllarda çok sayıda mahallelinin cezaevinde yatmak zorunda kaldığını belirtmişlerdir. Muhtarın deyişiyle: "80'de alınan alını yargılanan yargılandı. Her aile bir şekilde etkilendi. Yüzlerce insan işkence tezgâhından geçti. Ezile ezile, direne direne bugüne kadar geldik. Hayata dönüş operasyonunda Bayrampaşalıların çoğu bu mahallenin çocuklarıydı. Muhalefetin bir kısmı imar planlarıyla ekonomik özgürlüğünü kazanırken diğer kısmı siyasi linçle karşılaştı. Böyle bir tezat oluştu. Darbeden sonra rant ortaya çıktı, bireycilik ortaya çıktı. Emek ve dayanışma bitti..." (Muhtar).

Mahalleliler 1995'e kadar mahallede politik bir birikim oluştuğunu, bu birikimden devlet kurumlarının da haberdar olduğunu belirtmektedir. Görüşülen mahallelilerin tamamı 1995 Gazi olayları sürecine kuşkuyla yaklaşmaktadır. Muhtar bu durumu şöyle açıklamıştır: "95 bu ülkedeki yüzlerce operasyondan biridir. Mahalledeki insanlar çakı bile taşımazken, uzun namlulu silahlarla mekânlar tarandı. 95, polise yönelik bir birikimin de patlamasıdır. Polisiye uygulamalar o dönemde çok bireyseldi, çok lümpendi. Devlet dili değildi bu. OHAL'den sonra (2016) yine bu olaylar başladı." (Muhtar).

1990'ların ortalarına kadar Gazi Mahallesi'ndeki en aktif siyasi aktörler, radikal sol örgütlerdir. Ancak 1990'lı yıllarda yaşanan köy boşaltma olayları sebebiyle yaşanan yoğun göçler, bölgenin politik yapısı derinden etkilemiştir. Kürt göçünden sonra sosyalist hareketin yanına, Kürt siyasi hareketi de dâhil olmuştur. PKK üyeliğinden 10 yıl hapis cezası almış bir katılımcı bu eklemleme sürecini şu şekilde anlatmıştır: "Bu mahallede sol örgütlerin geçmişten beri bir geleneği var. Sol örgütlerle PKK arasında çok ciddi bir çelişki yoktu. Örneğin şu an sol kesimden pek çok kişi HDP altında siyaset yapıyor. Bundan dolayı PKK bu bölgede rahatlıkla gelişim gösterdi. Yine sol çizgide, dışlanan bir kesim olarak PKK ve sol grupların yan yana durması çok abes olmadı. Bir çelişkide yaratmadı. Ötekileştirme siyasetinden kaynaklı olarak, onlar da öteki bunlar da öteki, 2 öteki bir araya geldi." (Mah. 3).

DHKP-C örgütüne yakınlığı ile bilinen diğer bir katılımcı ise solcularla Kürt grupları arasında benzerlik olduğu fikrine şiddetle karşı çıkmıştır: "PKK'nın bölgede aktif olmasının sebebi devlettir. Aleviler ile PKK arasında zerre kadar ilişki yok. 11 örgüt PKK ile bir oldu. Ancak sol onlarla bir olmadı. Çünkü gerçek sol bayrağını vatanını sever. Ancak çatışmaya bizim aklımız ermez. Sol insan haklarını savunur. Kürt grupları hep aynı zihniyetler. PKK yıkıcı, DHKP-C onlar gibi değil. Polisle karşı karşıya gelir ama Apocular gibi değil. Apocu direk bomba atar. DHKP-C eylem yapar ama böyle yapmaz. Gerçek solda şiddet olmaz. DHKP-C içinde simsarlar var. MİT var, polis var, asker var. Devletin bilmediği şey yok. Onlar şiddet olaylarını körüklüyor." (Mah. 2).

Muhtar da Kürt örgütlenmesine şu şekilde değinmiştir: "Mahallede Kürt örgütlenmesi zamanla arttı. Bu mahallede daha rahat örgütleniyorlar. Diğer bölgelerdeki ırkçı faşist saldırılara maruz kalmıyorlar." Görüldüğü gibi mahallenin toplumsal ötekilere yaşam alanı sunan tarihsel yapısı, kentleşmeyi oldukça etkilemektedir." (Muhtar).

Polise göre, görüşmenin gerçekleştiği OHAL dönemine kadar, kanuni sınırların dışına çıkmış toplumsal olaylar Gazi Mahallesi'nin rutini haline gelmiştir. "Korsan gösteri" olarak tanımlanan bu hadiselerde çöp konteynırlarının devrilip yakılması; tahta ve lastik yakmak suretiyle sokağın ateşe verilmesi; molotof kokteylleri, taş, sapan, bilye gibi maddelerle polise saldırılması; büyük saksıların çevrilip yolun ortasına koyulmak suretiyle barikat yapılması ve böylelikle zırhlı araçların, panzerlerin, TOMA'ların bölgeye girmesinin engellenmesi, sık rastlanılan hadiselerdendir (Polis).

Toplumsal olaylar sırasında zaman zaman silahlı saldırılar da yaşanmaktadır. Ancak polisin dediğine göre saldırılar polislerin vücutlarına değil, araçlara yöneliktir. 2013 yılı içinde Muhammet Fatih Sivri isimli bir Çevik Kuvvet personeli yakın mesafeden vurulmak suretiyle şehit edilmesi, bu tavrın bir istisnası olarak dikkat çekmektedir. Polisi vuran kişiler hala bulunamamıştır. Bu sebeple Olaylara müdahaleye giden Çevik Kuvvet personelinin yanında Özel Harekât unsurları da hep hazır bulunmaktadır (Polis).

Polisin toplumsal olaylara müdahalesi genellikle zırhlı araçlar marifetiyledir. Olayların yaşandığı İsmet Paşa Caddesi'nin üst kısmında bulunan karakolun önünde bekleyen ekipler, zaman zaman aşağıya inip müdahalesini yapmakta ve çabucak karakola geri dönmektedir (Polis).

Olaylar başlayınca her türlü devlet unsuru göstericilerin hedefindedir. Mahalle muhtarlığı bile bir devlet kurumu olarak bu durumdan etkilenmektedir (Muhtar). Olaylar devam ederken mahalleye giren bazı otobüsler yakıldığı için, olaylar başlar başlamaz İETT mahalleye olan seferlerini durdurmaktadır (Polis).

Malum örgütlerce yürüyüş yapılacağı zaman, göstericiler mahallede dolaşarak esnafa kepenk kapatılmakta, kapatmazlarsa dükkânlara zarar gelebileceği belirtilerek baskı yapmaktadır (Polis).

Şiddet içerikli illegal gösteriler mahalledeki birçok kesimden tepki görse de mahalle dinamikleri bu duruma güçlü şekilde itiraz edilmesini engellemektedir. Bu konuyla alakalı bir anısını anlatan polis şunları söylemiştir: "Kanuni sınırlarının dışına çıkmış bir toplumsal olay gerçekleşiyordu... Biz de her zaman yaptığımız gibi İETT'yi arayarak otobüs seferlerini durdurmasını istedik. Derken karakola mahalleli bir vatandaş geldi... Vatandaş: "Neden otobüs seferlerini kesip bizi mağdur ediyorsunuz?" diye yakarıştta bulundu. Sistemini ısrarla devam ettirince bende sinirlenerek: "Amca aşağıda olaylar patlamış durumda, ortalık yangın yeri. Siz kendi mahallenizdeki bu insanlara ses çıkartmıyorsunuz gelip bizim aldığımız güvenlik tedbirlerine tepki gösteriyorsunuz. Sen git önce oradaki eylem yapan göstericilere söyle bunu." şeklinde çıktım. Bunun üzerine amca: "Oğlum ben bu insanlara itiraz ederim etmesine, karşı koyarım koymasına. Ancak sen bir polis olarak benim mahallede 24 saat can güvenliğimi koruyabilecek misin ?" diye sordu..." (Polis). Mahallelilerin algısını ortaya koyması açısından oldukça vurucu olan bu örnekten anlaşılacağı üzere vatandaşlar siyasi örgütlere karşı

duruşlarını belirlerken pek çok kaygıyla hareket etmektedir. Görüşmeler sırasında bazı katılımcıların “Benim kimseden korkum yok” tarzı ifadeler kullanması, mahalledeki radikal gurupların pek çok mahallelinin tavrını etkileyecek güçte olduğunu hissettirmektedir.

Daha önce değinilen “mahallenin kapalı yapısı” tespitinin politik bir boyutu da bulunmaktadır. Mahallede polis ile sık sık karşı karşıya gelindiğinden, yabancılara karşı oldukça hassas bir tavır sergilenmekte, şüpheli bir tavırla karşılaşıldığında ise süratle müdahale edilmektedir. Bu duruma değinen bir katılımcı şunları söylemiştir: “Buranın insanı insan olanı içine kabul eder. Ama kesinlikle hain olanı, ispiyoncu olanı benimsemezler. Keser atarlar. Burada yaşamayacaksın derler. Böyle bir insanın buraya girme şansı yok. Girersen bütün cezayı göze almak zorundasın.” (Mah. 1).

Diğer bir katılımcı şu ifadelerle konuyu açıklamaktadır: “Gazi Mahallesi ülkedeki diğer politize olmuş mahallelerden çok daha farklıdır. Mesela biz senle konuşuyoruz şu an, sen yanlış bir laf söylesen ters bir laf edersen burada asla görmezden gelmezler. Hemen karşılığını alırsın.” (Mah. 2).

Diğer taraftan mahalledeki siyasi örgütlere eleştirilerde bulunan bir katılımcıya “Çocuğuna siyasetten uzak durma tavsiyesi verir misin?” diye sorulduğunda şöyle cevap vermiştir: “Hayatla ilgili bir şeydir siyaset. Hayatın her alanında vardır. Siyaset pistir, çirkindir, kirlidir. Ama diğer taraftan geleceğimizi kurtaracak olan da siyasettir. Ama doğru bir siyaset. Doğru bir siyaset anlayışı. Kimse babasından bu noktada doğru bir tavsiye almış değildir. Babalar hep işine bak gücüne bak derler. Ama bu doğru bir tavsiye değil. Bir şey değişecekse bu bilinci yaratacak olan şey bilgidir, bilgi ile yapılan bilinçli siyasettir.” (Mah. 3).

Mahallede kritik pozisyonda olan bazı mahalleliler ve kamu görevlilerinin anlatıları üzerinden aktarılan Gazi Mahallesi'nin dönüşüm süreci, kavramsal kısımda ortaya konulan çerçeveye oldukça uyumlu gözükmektedir. Gündelik hayatlarında şenliği yakalamak isteyen ötekiler Gazi Mahallesi'ne yerleşmiş, mekânı sahiplenmiş ve mahallelerine büyük bir kullanım değeri yüklemişlerdir. Mülksüzleştirme stratejisine karşı kentsel adalet ve şehit hakkı mücadelesi vermişlerdir. Kolektif tüketim ihtiyaçlarına ulaşma merkezinde verilen bu mücadelede sadece belirli kentsel hizmetler değil, niteliksel dönüşüm talepleri dikkat çekmektedir. Kentsel kriz ortamında kitleleri örgütleyen radikal sol kesimler, bu taleplerin oluşumunda ve mahallenin politik kimliğinin belirginleşmesinde kritik bir görev üstlenmişlerdir. Kentsel mücadelede sürecinde mahallelilerin birçok kazanımında pay sahibi olarak görülen ve böylelikle mahalledeki gündelik yaşama önemli katkılar sunan bu siyasi oluşumlar, mahallede kendilerine kalıcı bir yer edinmişlerdir. Mahallelilerin “gündelik yaşama katkı” algısında geri planda kalan devlet mekanizması ise mahalle içindeki meşruiyetini sağlam temellere oturtmayı başaramamış gözükmektedir.

2.4. Polis-Halk İlişkisi

Görüşmeler sırasında, ayrı bir soru olarak sorulmamasına rağmen, neredeyse tüm katılımcılar mahalledeki polis-halk ilişkisine dair bir şeyler söylemiştir. Dolayısıyla suç algısı incelenmeden önce ayrı bir başlık olarak mahalleliler ile polis arasındaki ilişki, katılımcıların anlatıları üzerinden ortaya konulmuştur. Özellikle polis ile yapıla görüşmenin büyük bir kısmı, mahalledeki polis halk ilişkisi üzerinden yürümüştür.

Polise göre 1995 Gazi Mahallesi olaylarından önce mahalle içinde yaya devriye bile atılıyormuş. Ancak olaylardan sonra polis mahallenin içinden çekilerek mahallenin yukarı kısmında, hâkim bir noktaya çekilmiş. 2016 yılında OHAL ilan edildikten sonra, polisin mahalledeki etkinliği tekrar artmaya başlamıştır (Polis).

Mahallede bir ihbar geldiğinde polis ihbara zırhlı araçlarla, en az iki ekip olarak gitmektedir. Araçtan inen personeller önce çelik yelek ve uzun namlulu silahlarla çevre güvenliğini sağlamaktadır. Olay yeri

şeritlerini çekip, dar bir bölgede hızlıca çalışmalarını yapıp, bir an önce karakola geri dönmektedir (Polis).

Mahallede polisin pek sevilmediği bilenen bir durumdur. Özellikle toplum içinde polisle selamlaşmak bile sıkıntı yaratabilmektedir. Ancak polisin dediğine göre bazen gelip “biz aslında sizi seviyoruz” diye kulaklarına fısıldandığı oluyormuş. Yine bir konuyla alakalı mahalleden birinin evine gittiklerinde sıcak ortamlar oluşabiliyormuş (Polis).

Mahalleli polisin varlığından pek hoşlanmasa da polisin eksikliğini yarattığı sorunların farkındadır. Bir katılımcı şunları söylemektedir: “Eskiden polis burada devriye atardı, tüm esnafın dükkânına girer selamlaşırlardı. Gazi olaylarından sonra bunlar bitti. Polisin görünmemesi herkese zararlı. Ekonomik olarak esnaf zarar görüyor. Neden polis zırhlı araçlarla gelsin, neden gaz sıksın. Yolun karşısında daire 1 milyon, bu tarafta 300 bin lira. Eskiden suç işleyen biri oldu mu hemen yakalar polisi arardık. Polis alır götürürdü. Şimdi insanlarda sabır yok. Merhamet kalmamış. Hırsız yakaladı mı öldürmeye kalkıyorlar. Çocukların elinde silahlar var. Neden öyle olsun ki?” (Mah. 2).

Polisin vatandaşa tavrı da değişiklik göstermektedir. Mahallenin kendi polisleri mahalleliyi tanımakta ve mahallenin yapısına uygun şekilde davranabilmektedir. Ancak mahallenin yapısı gereği dış kadrodan çok fazla polis takviyesi gelmektedir. Bu durum polis vatandaş ilişkilerini kötü etkilemektedir. Dış kadrodan gelen polisler vatandaşı tek bir kalıp içinde değerlendirmekte ve kafalarındaki bu profile uygun olarak vatandaşa sert davranabilmektedir. Zaten gergin olan polis vatandaş ilişkileri böylelikle daha da gerilmektedir. Aynı problem genç polisler açısından da geçerlidir. Tecrübeli polisler herkese durumuna göre muamele yaparken tecrübesiz polisler aynı kabiliyeti göstermemektedir.(Polis).

Polislerin mahalleliye farklı yaklaşımlarını polis şu sözlerle ifade etmektedir: “Biz mahalle polisi olarak mahalleliye daha iyi davranıyoruz. Sokak polisi olduğumuzdan mahalleyi biliyoruz. Ancak dış kadrodan polisler geldiğinde onların vatandaşa tavrı daha sert oluyor. Neden sert davranıyorsun diye sorduğumuzda “Bunlar polise kurşun sıkıyor” diye cevap veriyorlar. “Kurşun sıkın bu mu?”, “Gördün mü bunun kurşun sıkıldığını?” diye soruyoruz... Vatandaşa bu şekilde davranmamak lazım. Ben mahalleye indiğimde cebimde jelibonla inerim. Bizi gören çocuklar etrafımızda toplanır, asker selamı verirler. Onlara cebindeki şekerlerden dağıtırım. Mahalleli beni bilir bu sebeple şimdiye kadar hiçbir mukavemet ile karşılaşmadım.” (Polis).

Mahallede etkinliği olan illegal örgütler herhangi bir problem yokken, mahallede her şey olağan akışında devam ediyorken, birbirleriyle kavgalı gözükmektedir. Özellikle mahalledeki torbacıların PKK’lı gruplar tarafından kollandığı algısı, sol grupların şiddetli tepkilerine sebebiyet vermektedir. Ancak kendi içinde kavgalı olan bu guruplar polisiye bir durum olduğunda hemen polise karşı birleşebilmektedir. Polise göre bu durumun sebebi polisin ortak düşman olmasıdır (Polis).

2.5. Mahalledeki Suç Algısı

Mahallelilerle yapılan görüşmeler boyunca mahalle gençlerindeki yozlaşma ve yaygınlaşan uyuşturucu kullanımından şikâyet edildiği dikkat çekmiştir. Bölgede suç teşkil eden fiillerin gittikçe yaygınlaştığı tespiti de bu şikâyetleri takip etmektedir.

Bu yozlaşmaya değinen bir mahalleli şunları söylemiştir: “Yozlaşmanın temelinde uyuşturucu ve hırsızlığın artması var. Yozlaşma deyince seni devrimci sanıyorlar. Halbuki alakası var... Yozlaşma insanın benliğini unutmaktır... Ben bu mahallede uyuşturucunun diğer mahallelerden daha çok olduğunu düşünmüyorum. Ama bu mahallenin sorunu uyuşturucu. Burada uyuşturucu çok var. Çocukluğumdan beri mahallede uyuşturucu yüzünden yıkılan birçok aile gördüm. Uyuşturucu benim

kırmızı çizgim. O kadar nefret ediyorum ki anlatamam. Şiddet yanlısı değilim tamamen sevgi adamıyım ama torbacı görünce gırtlığına çökesim geliyor. Dişlerimle etini koparabilirim.” (Mah. 4).

Ancak görüşmeler süresince Gazi Mahallesi sakinlerinin suç kavramına bakışlarının oldukça farklı olduğu anlaşılmıştır. Bu farklılığın merkezinde siyasi suçlar gelmektedir. Mahalleliler kanunlarda suç olarak kabul edilen birçok fiili “kitlesel meşru müdafaa” olarak değerlendirmekte ve suç değil, hak olarak görmektedir. Suç deyince akıllara öncelikle uyuşturucu, hırsızlık ve fuhuş gelmektedir. Yine mahallenin politik kimliğinin suç ile ilişkisi sorulduğunda, bunun suç oluşturan değil suçu önleyen bir faktör olduğu vurgulanmaktadır. Görüşmeler boyunca karşılaşılan “Mahallemiz politik, ama buna rağmen maalesef suçtan kendini kurtaramıyor” tarzı ifadeler, mahallelinin düşüncesindeki politik kimlik-suç ilişkisine ışık tutmaktadır.

Muhtar’a göre mahallede 1977’ye kadar karakol yokmuş. İhtiyaç da duyulmuyormuş. Mahalle kültürü ve cemaat ilişkilerinin yoğunluğu, sosyal bağları sağlamlaştırdığından, suç kendine bir çıkış noktası bulamamış. Olan sorunlar da mahalle içinde halloluyormuş. Zaten çok kavga da yokmuş. Muhtar’ın ifadesiyle: “Türkiye düzgündü mahalle halkı da düzgündü. Problemleri karakola götürme düşüncesi yoktu.” (Muhtar).

1977’de Mahalle’de jandarma karakolu kurulmuş ve akabinde karakol polise devredilmiş. O dönemde asayiş anlamında polisle iş birliği varmış (Muhtar). Bu birliktelik de suçun az olmasındaki bir diğer etken olarak görülebilir. Tarif edilen resim, Kontrol Teorisinde bahsedilen iç ve dış sınırlayıcıların suçu formel ve enformel şekilde önlemesinin güzel bir örneğini oluşturmaktadır. Ancak mahallede temel güdünün, polise gitmeden problemleri kendi içinde çözmek olduğunu söylemek gerekmektedir.

Mahallenin mevcut toplumsal yapısı, süreç içerisinde “sorunları polise gitmeden kendi içinde çözmek” kültürünün iyice yerleştiğini göstermektedir. Devlet ile mahalleliler arasındaki güvensizlik ortamı, bu durumun temel sebebi olarak ön plana çıkmaktadır. Yine devlet işlerindeki prosedürler ve mahkeme sürecinin çok uzun sürmesi de mahalleliyi polise gitmekten alıkoyan durumlardan bir diğeridir. Mahalle içinde işlerin daha hızlı çözüldüğünü vurgulayan Muhtar bu durumu şöyle açıklamaktadır: “Adalet işi uzun sürüyor. Onun için karakol yerine, mahallede etkili olan bazı kesimlere gidiliyor. Bu kesimler de tarafları helalleştiriyor, olay bitiyor. Çoğu insan karakola başvurmaz burada. Herkesin yaptığı yanına kar kalıyor çünkü karakola başvurulduğunda. Burada dernekler var, akil insanlar var, yöresel-siyasal gruplar var. Bunlar insanlar arasındaki problemleri hallediyor. Bir taraf zarar görmüşse zarar hemen tazmin ettiriliyor. Şayet kişi zararı tazmin etmemekte direnirse, sen 10 kişiye karşı hala ben haklıyım diyorsan bu gelin benim kafamı kırın demektir. “Bu haksızlığı gider. Gidermezsen sen bilirsin. Her şeyin bir çaresi var” deniyor.” (Muhtar).

Belki de bu kültürden dolayı, Sultangazi ilçesindeki 15 mahalle içinde istatistikî olarak suçun en az olduğu yer Gazi Mahallesi olarak bilinen bu 4 mahalledir⁶. Mahalleli karakola gitmediği için, suç kayıtları gerçeği yansıtmaktan uzak kalmaktadır.

Mahallede siyasi grupların suç ile aktif şekilde mücadele ettiği kanaati hâkimdir. Özellikle sol grupların uyuşturucu ve fuhuşla mücadelesi, katılımcılar tarafından sıklıkla dillendirilmiştir. Hatta bir mahalleli siyasi grupların suç ile mücadelede şiddet kullanılması meşru gördüğünü, mahallenin kendine göre kuralları olduğu ve bu kurallara uyulmazsa uymayanların mahalle içinde cezalandırılması gerektiğini belirtmiş ve şunları söylemiştir: “Bence politik mekânlarda suç en aza iner. Çünkü burada devletten daha fazla örgütler suçla mücadele ediyor. Eroinle ilgili mesela çok çatışmalar oldu burada. İleride boş bir inşaat binası var. Orada uyuşturucudan tutun kadına kadar her türlü illegal satış yapıyordu. Kaç kez o bölgede çatışma yaşandı. Çatışmalarda örgüt militanlarından ölenlerde oldu.” (Mah. 3).

⁶ Bu bilgi Muhtar tarafından verilmiştir. Herhangi bir resmî belgeye dayanmamaktadır.

Bir dönem mahallede suç işleyenleri yakalayıp kameraya çekmek suretiyle ifşa etme modası başlamıştır. Ancak görüntülerin internette yayılması ve tepki toplaması üzerine polis olaya el atarak bu organizasyonu yapanlara yönelik operasyon yapmıştır. Mahalleli ise bu duruma tepki göstermektedir. “Devletin yapması gereken işi biz yapıyoruz bir de üzerine cezalandırılıyor” gibi ifadelerle bu düşünceler dillendirilmektedir.

Mahallede 5 kişilik bir ekiple sosyal medya haberciliği yaptığını ve bu suretle suçla mücadele ettiğini belirten bir katılımcı kurduğu bilgi akışı ağını ve icraatlarını şu şekilde anlatmıştır: “Gazi Mahallesi’ndeki ilk yerel gazeteci benim. Bu işi herkes yapamaz. Tüm kesimlere hitap edebilmek adına siyasi haber yapmıyorum. Bu mahallede gazetecilik yapmak zor. Hırsız teşhir ediyorsun, torbacıyı teşhir ediyorsun, tacizciyi, sapığı teşhir ediyorsun, tehdit ediliyorsun. İnsanları dolandırıcılara karşı uyarıyorsun. Mesela şöyle bir dolandırıcılık taktiği uygulanıyor dikkatli onun diyorsun. Kendi isminle haber yapıyorsun. İsmi belli, resmin belli, adresin belli. Dört kere evim kurşunlandı benim. Ama ben bunlara rağmen bir tedirginlik yaşamadım. Kısa sürede büyük bir kitleye ulaştım, mahallece tanındım. Amacım da zaten kitlelere ulaşip mahalledeki yoksullara yardım etmektir. Bu amaca ulaştım.” (Mah. 4).

“Birinin arabası çalınıyor, motosikleti çalınıyor, parası kayboluyor, biz peşine düşüyoruz. Mesela Gazi’den ev almak isteyen bir yaşlı çift Edirnekapı’da 1 trilyona yakın bir parayı unuttular. Parayı kaybedeli de iki hafta olmuş. Benim ismimi duymuşlar, yanıma gelmişler. Ellerinde de bir görüntü var. Ben görüntüyü yayınladım. Bu dayımız cüzdanını kaybetmiş bulan lütfen bana ulaşsın dedim. 20 dakika sonra parayı alan kişinin bir akrabası bana ulaştı. O benim akrabam dedi. Gel görüşelim cüzdanı alalım dedi. Adamın çocuklarına ulaştık, babanıza söyleyin parayı getirsin dedik. Karşı taraf da tanıdık çıktı. Adamın parasına aldık, getirdik, teslim ettik. Bu yöntemle yüzlerce araba, yüzlerce motosiklet bulduk. Ben bir motosikleti çalıntı diye paylaşırsam kimse o motosikletle burada gezemez. Bir araba bulursam sahibini ararım, araban burada derim. Artık o polisi mi arar ne yapar bilemem. Motosikletler ise genelde bana geliyor. Birçok olayı buluyor çözüyoruz ama içine girmiyoruz. Sadece bilgi veriyoruz.” (Mah. 4).

Bu tavır toplumda asayiş suçlarının oluşmasını engelleyen bir yapı kuruyor. Eskiden siyasiler yapıyordu şimdi biz yapıyoruz. Ama siyasiler de hala yapıyor. Ben sevgi yoluyla yapıyorum. Siyasilerin hareketli olduğu zamanlarda Gazi Mahallesi’nde suç çok azdı. Bu tarz olaylar olmuyordu. (Mah. 4).

Geçen göz altına alındım. İsmimi duyan polisler “Ooo meşhur (Mah. 4) buradaymış komiserim” dediler. Polis bana “Ne kadar olayı çözüyorsun ya, bizden bile fazla olay çözüyorsun” dedi. Bu sosyal medyanın gücü. Bugün bir adam Twitter da gündem olursa tutuklanıyor. (Mah. 4).

Şiddet kullanıyor gibi gözükseler de benim gözümde hırsız da torbacı da dünyanın en korkak adamları. Bunlar kuru sıkı anca sahte hesaplardan tehdit ederler, karşına gelemezler. Zaten cesaretli onurlu biri olsa bu işleri yapmaz. Biz bu mahallenin yerlisiyiz. Hırsızdan torbacıdan korkacaksam bu işi yapamam. 4-5 kere tarandık ama ertesi gün başka bir torbacıyı, başka bir hırsız teşhir ettik. Biz gücümüzü halktan alıyoruz. (Mah. 4).

Politik örgütlerin suç ile mücadelesi öyle bir seviyeye gelmiştir ki polisiye anlamda akla gelen birçok işlevin mahalledeki karşılığını bulmak mümkündür. Sol örgütlerin mahallede asayiş ekipleri ve devriye ekipleri olması bu durumun en dikkat çekici örnekleridir. Profesyonel bir kolluk birimi gibi davranan bu yapılarla ilgili ilginç bir anısını anlatan Polis şunları söylemiştir: “Bunu üzümlerle söylüyorum, illegal örgütlerin adeta Mahalle’de kendi polisleri var. Bir seferinde bir konu için bölgeye gitmiştik. Boş bir araç vardı, sorguladığımızda araç çalıntı çıktı. Bununla alakalı hemen bölgeye gittik. Her zaman yaptığımız gibi zırhlı araçlarla, çelik yeleklerle indik. Çevre güvenliğini aldık ve o dar bölgede dikkatli bir şekilde çalışmamızı yapmaya başladık. Bu sırada Linea marka bir araçtan inen iki vatandaş yanımıza geldi, üzerlerinde polis yeleklerini andıran yelekleri vardı. Ben onları Asayiş Şubenin polisleri

sandım. Bize “Ne olmuş burada?”, “Konu ne ile alakalı?” diye sorular sormaya başladılar. Bende şaşırıp, “Siz kimsiniz?”, “Size ne burada ne olduğundan?” diye sorduğumda: “Biz buranın devriye ekipleriyiz” dediler “Biz buranın güvenliğini sağlıyoruz”. Ben de onları oradan uzaklaştırdım. Daha sonra öğrendik ki bunlar DHKP-C'nin asayiş ekipleriymiş. Bunlar mahallede kendilerince güvenliği sağlıyorlar. Yanlarında her zaman bir gazeteciyle mahallede geziyorlar.” (Polis).

Mahalle’de, Gülsuyu Mahallesi’nde uyuşturucu çeteleri tarafından öldürülen Hasan Ferit Gedik adına bir uyuşturucuyla mücadele merkezi bile açılmıştır. Ancak merkezin örgüt karargâhı gibi kullanıldığı iddiasıyla polis, merkeze el koymuştur. Günümüzde mahalledeki polis yapılanmasının en önemli birimlerinden olan iki kalekoldan birinin el konulan bu merkeze konuşlandırılması oldukça ironiktir.

Gazi Mahallesi içerisinde, uyuşturucu ticareti, fuhuş gibi asayiş suçlarını meşru kabul eden bir alt kültür ile suç ile mücadele adı altında cebir ve şiddet kullanılmasını meşru kabul eden bir alt kültürün birbirleriyle mücadelesi dikkat çekmektedir. Yine bu kesimler zaman zaman polise karşı birleşmekte ve mukavemet, korsan gösteri ve siyasal şiddet eylemlerinin meşru kabul edildiği diğer bir alt kültürü oluşturmaktadır. Kabul edilmelidir ki bu davranış kalıplarının tamamı Türk Ceza Kanunu’na göre suçtur. Ortaya çıkan resim, “Suçlu alt kültür” inşasının oluşum güzergahına benzerlik göstermektedir. “Toplumda suç işleme teknikleri, suçu haklı çıkaracak mazeretler ve dolayısıyla suçun normal olduğu fikri kişiye öğretilmektedir”. Yine bu davranış kalıpları suçu olumlayan ifadelerin toplumda yaygınlaşması sebebiyle “öğrenme teorisi” argümanlarını da desteklemektedir.

Mahallenin tarihsel gelişim süreci, devlet kurumlarıyla karşılıklı güvensizlik ortamının oluşmasını sağlamıştır. Güvensizliğin ve tepkinin odağında ise polis vardır. Mahallede polisin sevilmediği bilinen bir durumdur. Ancak bu tepki politik olaylara müdahale ekseninde yoğunlaşmış durumdadır. Kimliklerini yaşamak, örgütlenmek, siyasi özgürlüklerini genişletmek açısından devlet bir tehlike olarak görülmektedir. Bu algı doğrultusunda zaman zaman devleti temsil eden unsurlara karşı saldırgan tavırlar sergilenmektedir. Bir mahalleli konuyla ilgili şunları söylemiştir: “Devlet, kurulduğundan beri bu mahalle ile savaş içerisinde. Bu savaşın içerisinde herkes (tüm mahalleliler) oluyor. Adam devrimcidir, derneğine operasyon yapıyor, adam da karşı savunma yapıyor.” (Mah. 4).

Ancak mesele siyasi olaylardan çıkıp asayiş olaylarına geldiğinde polisin mahallede olmamasının bir sorun teşkil ettiği kabul edilmektedir. Bu tavır toplumsal tepkilere yansımaktadır. Mahallede siyasi temelli bir polis operasyonunun ardından genellikle toplumsal tepki oluşmaktadır (Polis). Fakat bir asayiş operasyonu yapıldığında benzer bir tepkinin oluşmadığı görülmektedir. Bir mahalleli bu durumu şöyle örneklendirmektedir: “Suçla ilişkili bazı kesimlerin toplumda da bir karşılığı yok. Örneğin geçen günlerde sol bir grubun illegal şekilde işlettiği taksi durağına operasyon yapıldı. Ama onların arkasından kimse sokağa çıkmadı. Halk kendi çıkarını temsil etmediğini düşündüğü için bunlara sahip çıkmıyor. Devlet bunların dükkânlarını yıktı dağıttı. Bir kişi de çıkıp itiraz etmedi. Görüyorsunuz devlet istediği zaman müdahale edebiliyor.” (Mah. 3).

Muhtar mahalledeki otorite boşluğunun suça etkisini şöyle değerlendirmektedir: “Bu mahalleler suçlular için biraz daha rahat, alışveriş için uygun. Sol gruplardan dolayı devlet Mahalle’ye giremiyor, müdahalesi eksik kalıyor. Politize mahalleler bazı gayri ahlaki kişilerin karargâhı olmuş. Uyuşturucu taciri, kalpazan, dolandırıcı, insan taciri en rahat buralara yerleşiyorlar. İkamet olarak buraları kullanıyorlar. Buradaki hassasiyetin arkasına saklanıyorlar. Nasıl olsa polis buraya gelmez diye düşünüyorlar. Gündüz buraya polis asla müdahale etmez. Müdahale edecekse gecenin bir yarısı herkes uyurken gelir. Bu durum sol mahallerin hastalığıdır. Kendileri suçun kök saldığını fark ettiklerinde müdahale etmek istiyorlar ama iş işten geçmiş oluyor.” (Muhtar).

Muhtarla benzer görüşte olan bir mahalleli de şunları söylemiştir: “Burası büyük ve karmaşık bir yer. Burası İstanbul'un her yerinden insanların gelip her türlü illegal işini rahatlıkla yürütebildiği bir yer. Polis dur demiyor, trafik kontrolü yok, kimlik kontrolü yok. İnsanlar burada istedikleri gibi silah

taşıyabiliyorlar. Hırsızlar, katiller burada istedikleri gibi geziyorlar. Çünkü mahalleye kendini atınca problem kalmıyor. Devletin olmadığı yer devletin değildir. Polisin elbisesi görüldüğü zaman insanlar rahatlıkla gezebiliyor. Uyuşturucu satıcıları polisleri gördüğünde burada satış yapamaz. Çünkü biliyor ki polisler gelecek. Resmi polisi gördü mü suçlular ürüyor. Ama sivil ekipler aynı etkiyi yaratmaz.” (Mah. 1).

Polis de bu görüşe şu şekilde destek vermektedir: “Gazi de her çeşit suç ve suçlu profili mevcut. Mesela İstanbul'da bir araç çalınsa Gazi Mahallesi'nde çok rahat hemen parçalanabilir. Çok hızlı bir şekilde yedek parça olarak piyasaya sokulabilir. Tüm illegal işler Gazi Mahallesi'nde rahatça taban bulabilir. Gazi'de gezeniz birçok sahte kimlikle adam, hatta kimliksiz adam bulursunuz. Vize alamayıp deport edilmesi gereken pek çok kişi vardır. Polis denetim az olduğunda böyle mahallelerde böyle problemler oluyor.” (Polis).

Görüldüğü gibi birçok katılımcı, devlet otoritesinin zayıf olmasının mahalledeki kriminal yapıların etkinliğini güçlendirdiği üzerinde durmaktadır. Ancak 2016 yılında ilan edilen OHAL sonrası polisin mahalledeki etkinliği belirgin şekilde artmıştır. Mahalle girişleri başta olmak üzere pek çok mekâna uygulama noktaları konulmuştur. Mahalleye yapılan iki kalekol sayesinde polisler olaylara daha güvenli şekilde müdahale edebilmeye başlamışlardır. Yine OHAL ortamının getirdiği bazı hukuki avantajlar operasyonların sayısının artmasında ve yakalanan kişilerin tutuklanmasında etkili olmuştur. Bu süreçte Gazi Mahallesi'nin kimliğini oluşturan kentsel politik hareketlerde belirgin bir azalma olmuştur. Diğer taraftan olayların yapısı da değişmiştir. Polisin ifadesiyle: "Eskisi gibi büyük toplanmalar olmuyor taş atıp, molotof atıp kaçıyorlar" (Polis).

Polisin etkinliğini artırmasıyla birlikte polise başvurma isteğinin de arttığı söylenmektedir. Bir mahalleli bu durumu şu şekilde ifade etmektedir: "İnsanlar bazı şeyleri öğrenmeye başladı. Buranın insanları polise kendini atmayı öğrendi. Bugüne kadar polise gittiğin zaman ispiyoncu muamelesi görüyordun. Ama şu an onu öğrendiler. En ufak bir suçta polise "Alo" diyorlar. İlerleyen zamanlarda daha iyiye gidecek" (Mah. 1).

Tabii ki OHAL sonrası artan polis etkinliğinden mahalle genelinin memnun olduğunu söylemek mümkün değildir. Polisinin etkinliğiyle birlikte keyifliliğinin de arttığı düşüncesinde olanlar bulunmaktadır. Uygulamalarda çevrilen vatandaşlara yönelik: "Nereye gidiyorsun? Nereden geliyorsun? Kaç çocuğun var?" gibi alakasız sorular sorulduğundan yakınılmaktadır. "Polis uygulama yapsın ancak sorması gerekenleri sorsun" gibi tepkiler verilmektedir. İddia edilen bu tavır sebebiyle artan polisiye uygulamaların samimiyetine dair şüpheler bulunmaktadır. Bazı mahallelilere göre bu uygulamalar asayiş olaylarını önlemekten ziyade, siyasi amaçlar gütmektedir. Devletin Mahalle'ye yönelik bir "politik üstünlük atağı" gerçekleştirdiği görüşü bulunmaktadır (Muhar).

Devletin Mahalle'de otorite sağlayamadığı görüşüne itiraz edenler de bulunmaktadır. İtirazlar daha çok "Devletin bazı şeylere bilerek göz yumduğu" fikri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Devleti asayiş olaylarından ziyade, mahalledeki siyasi ortamın rahatsız ettiğini, dolayısıyla mahallede artan asayiş suçlarından devlet kurumlarının rahatsız olmadığı düşünülmektedir. Hatta bunun bilinçli bir politika olduğunu iddia edenler bulunmaktadır. "Siyasetle uğraşmasınlar da olursa olsun" düşüncesinin, devletin hareket tarzında temel belirleyici unsur olduğu görüşü dillendirilmektedir.

Bir katılımcı mahallelilerin bu konudaki görüşlerini şöyle ifade etmektedir: "...Buranın devlet kontrolünden uzak olduğu fikri doğru değil... Buradaki kesimlerin siyasetle uğraşmaması için sistem bazı şeylere göz yumuyor. Bir kişi sol bir fraksiyona katılacağına uyuşsun daha iyi. En iyi devrimci uyuşmuş devrimcidir. Hiçbir işe yaramaz, hiç kimseye bir katkı sunamaz... Devletin istediği zaman ulaşamadığı bir suçlu yok. Devlet işine geleni yarım günde çözüyor, işine gelmeyen faili meçhul kalıyor... Problem devletin göz yummasıdır. Devlet göz yumuyorsa da bir bildiği vardır (Mah. 3).

Bu ve bunun gibi düşünen mahalleliler, mahallede suçun yoğunluğunu kabul etmekte ancak bunun temel sebebinin suçluların mahalleyi cazip görmesi değil, devletin bilinçli pasif tavrı olarak değerlendirilmektedir. Devletin bölgeye yönelik yozlaştırıcı bir politika uyguladığı düşünülmektedir. Uyuşturucu temelli suç problemini sistemsel bir problem olarak gören bir katılımcı şunları söylemiştir: "Sistem ne için yönetiyorsa ona göre evrilir. Sen bazı şeylere göz yumarsan sistem bu şekilde çürür ve bu topluma yansır. Gazi Mahallesi de bu toplumsal çürümeden payını alıyor. Baş edemiyoruz..." (Mah. 3).

Mahallede pazar tezgâhları üzerinde domates satar gibi eroin satıldığını, hatta bazen pencereden sepetle sarkıtmak suretiyle uyuşturucu alışverişi yapıldığını anlatan katılımcılar bulunmaktadır. Mahallede bu derece aleni şekilde işlenen suçların devletin bilgisi dışında gerçekleşmeyeceğine inanılmaktadır. "En mahrem şeyleri bile bilen devletin bunları bilmemesini" mantıksız bulunmaktadır.

Diğerlerinden farklı olarak uyuşturucuyla mücadelede devletin istekli olduğunu, ancak bu mücadeleyi zorlaştıran çok sayıda etmen olduğunu savunan Muhtar ise şunları söylemektedir: "Bazen madde bağımlıları ile biz de karşılaşırız. Bu insanlarla uğraşmak çok zor. Devlet de haklı. Tedavi edilmesi için yardımcı olmak istiyoruz, polisle irtibat kuruyoruz, hastaneye yatırıyoruz. Ama her şeyi reddediyor tedaviyi kabul etmiyor. Ailesine Mahallesi'ne topluma zarar veriyor..." Bununla birlikte kârın çok yüksek olmasının da mücadeleyi etkilediğini şöyle belirtiyor: "Gerek emniyet olsun gerek sol gruplar olsun uyuşturucu ile mücadele ederken kendilerini bir anda tezgâhın içinde buluyorlar. Çünkü burada çok büyük paralar var. Kolay paralar var. Bu da mücadeleyi zorlaştırıyor." (Muhtar).

Yine bir katılımcı uyuşturucuyla mücadelenin zorluğuna farklı açıdan yaklaşmıştır. Uyuşturucu ticaretin arkasında PKK'nın olduğunu belirten katılımcı, buradan ve diğer pek çok suçtan kazanılan paraların örgüte aktarıldığını, böylesine büyük bir silahlı gücü arkasına alan çetelerin korkusuzca mahallede hareket ettiğini belirtmiştir. Dolayısıyla hem mahallelilerin hem de devlet kurumlarının Gazi Mahallesi'ndeki uyuşturucu problemini çözmesinin önünde katmerli engeller bulunmaktadır (Mah. 2).

Katılımcılar, tespit ettikleri sorunlara yönelik çeşitli çözüm önerileri sunmuşlardır. Belirtilen çözüm önerilerini "Polisiye çözüm önerileri" ve "Siyasi çözüm önerileri" şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Daha ahlaklı olmamız lazım, eğitime daha çok önem vermemiz lazım şeklinde daha genel önerilerde bulunan katılımcılar da olmuştur.

Yukarıda, OHAL'den önceki dönemde "polislin mahalledeki asayiş olaylarına müdahalede eksik kaldığı" görüşünün hâkim olduğuna değinilmiştir. Polisin daha sağlıklı ve daha profesyonelce olmak kaydıyla, asayiş olaylarında daha görünür olması gerektiği fikri pek çok katılımcı tarafından dillendirilmiştir. Bu durumu bir mahalleli şöyle ifade etmektedir: "Gazi Mahallesi gibi politik mahallelerde suç fazlaysa, bunun sebebi devletin müdahalesizlik stratejisidir. Dört yol ağzında trafik lambası olmazsa mutlaka arabalar birbirine girer. İnsan da böyledir. Üniformayı gördükleri sürece suç burada azalacak. Hırsızlık azalacak, cinayet azalacak, uyuşturucu azalacak." (Mah. 1).

Polis de devriye hizmeti vermenin önemini şöyle belirtmektedir: "Örneğin Beşiktaş'a gitseniz Kadıköy'e gitseniz orada devriye atan polisleri görürsünüz. Motorize ekipler vardır. Onlar yoksa yaya devriyeler vardır. Suç önlenir, işlendiği ise bir an önce yakalanabilir. Ancak Gazi Mahallesi'nde bunu yapamıyorsun. Devriye hizmeti veremiyorsun" (Polis).

Uyuşturucu sorunu özelinde, problemin sadece Gazi Mahallesi'nin değil toplumun bir problemi olduğu görüşünde olan bazı katılımcılar, toplumsal olarak sorunun çözülmemesi halinde, mahallede de çözülemeyeceğini belirtmişlerdir. Dolayısıyla uyuşturucuyla mahalle özelinde değil ülke genelinde bir mücadele başlatılmalıdır.

Mahallelilerin tarihsel olarak polisle sorunlu ilişkileri bulunmaktadır. Dolayısıyla polisin müdahale ettiği tüm siyasi eylemler toplumsal tepki oluşturmaktadır. Polisin müdahalesi zaman zaman olayları önlemek yerine alevlendirmektedir. Bu noktaya değinen bazı katılımcılar, “Polisin bunu bilip buna göre davranması lazım. Mahallelinin tepkisini almadan sağduyulu bir şekilde olaylara müdahale etmesi lazım” şeklinde söylemlerde bulunmuşlardır.

Mahallede yaşanan suç temelli problemlerin, toplumsal ve siyasi olarak demokrasinin içselleştirilememesi ile ilişkilendiren katılımcılar bulunmaktadır. “Daha fazla demokrasi” diye özetleyebileceğimiz bu tavrı katılımcıların ortak beklentisi olarak sunmak yanlış olmayacaktır. Aykırı seslerin kabullenilmesi ve bunun bir renklilik olarak görülebilmesi halinde, toplumdaki duyarlı vatandaşların kendilerini daha rahat ifade edebilecekleri düşünülmektedir. Devletin şiddetle terbiye etme felsefesinin, çağımızda artık uygulanabilir olmadığı, demokratik olanakların artırılmasıyla, tartışma ortamlarının sağlanmasıyla, belirli seslerin sesini duyurabilmesiyle problemlerin çözülebileceği düşünülmektedir. Bu ortam sağlanmadığı takdirde ne toplumsal çatışmalar ne de bu çatışmalardan kendilerine fırsat devşiren çeteler son bulmayacaktır.

Bir katılımcı bu istikametteki görüşleri özetleyen şu ifadeleri kullanmıştır: “Bugün hiçbir düşünceye tahammülü olmayan, kendi düşüncesini dışında hiçbir şeyi kabul etmeyen bir topluma dönüştük. Toplum tamamen kutuplaşmış vaziyette. Belki bu mahallede bunun çok yansıması yok. Ama bunun etkilerini görüyoruz... Bu insanlar toplum içinde yaşıyorsa, bu insanlardan vergisini alıyorsan, hepsine eşit mesafede olman gerekir. Hepsine eşit hizmet sunman gerekir. Suç işlemediğin sürece düşüncelerinden dolayı insanları yargılamak onları mahkûm etmek, insanları ayırıştırmak, ötekileştirmek bence en büyük suçtur. Bunlar giderilirse toplum düzelebilir” (Mah. 3).

Yapılan görüşmeler sonucunda anlaşılmıştır ki bir taraftan devletin, diğer taraftan da mahalle içindeki illegal siyasi oluşumların Gazi Mahallesi üzerinde kurmaya çalıştığı otorite, suç algısını belirleyen iki temel faktör olarak ön plana çıkmaktadır. Mahallenin bir gerçekliği olarak kabul edilen suç, kamu görevlileri tarafından mahalledeki illegal siyasi oluşumların şiddet eylemlerine, mahalleliler tarafından ise devletin bilinçli pasif tavrına bağlanmaktadır. Biri formel diğeri de enformel olarak suçu önlemeye çalıştığı iddiasında bulunan bu iki yapının birbiriyle mücadelesi ise kriminal grupların mahalledeki etkinliğini artırmasına katkı sunmaktadır.

SONUÇ:

Bu saha çalışması kapsamında, Gazi Mahallesi’nde kritik pozisyonda bulunan bazı katılımcılarla derinlemesine mülakatlar yapılmış, politik kent mekânlarındaki suç algısı araştırılmıştır. Çalışmada öncelikle katılımcıların anlatıları üzerinden Gazi Mahallesi’nin politik bir kent mekânı olarak gelişim süreci incelenmiş ve sonrasında bu sürecin suç algısına etkisi ortaya konulmuştur.

Görüşmeler 4 temel soru üzerinden, yarı yapılandırılmış şekilde kurgulanmış ve takipli sorularla konu derinlemesine araştırılmıştır. Mahallenin dönüşüm sürecinin incelendiği ilk 3 soruya verilen cevaplar neticesinde, Gazi Mahallesi’nin konut ve altyapı ihtiyacı başta olmak üzere kolektif tüketim ihtiyaçlarının karşılanması ekseninde kurulduğu, geliştiği ve politik karakterinin belirginleştiği anlaşılmıştır. Kuruluş döneminden itibaren radikal sol grupların mahallede etkili olduğu, gecekondu direnişleri başta olmak üzere pek çok kentsel sorunun çözümünde inisiyatif olarak mahalleyi örgütledikleri görülmüştür. Bu aşamada tüm katılımcılar, özel olarak sorulmamasına karşın, devlet kurumlarıyla ve bilhassa polisle yaşadıkları gerilimli ilişkilerden bahsetmişlerdir. Mahalleli beyanlarına kamu görevlilerinin beyanları da eklendiğinde, özellikle 1995 Gazi olaylarından sonra mahalle ile polis arasında ciddi bir kutuplaşma yaşandığı, iletişimin neredeyse yok düzeyine indiği ve bilhassa politik gruplarla polisin birbirlerine yakınlaştıklarında karşılıklı şiddet ortamının oluştuğu görülmüştür. Dolayısıyla Gazi Mahallesi’nin politik karakterinin belirginleşmesi sürecinin, polis halk restleşmesi ve uzaklaşması ile beraber yürüdüğü anlaşılmıştır.

Katılımcılara son olarak Gazi Mahallesi'nde suç kavramını nasıl algıladıkları sorulmuş, Gazi Mahallesi'nin kentsel politik bir mekân olarak ortaya çıkış sürecinin bu algıya etkisi araştırılmıştır. Mahalleli beyanında öncelikli olarak dikkat çeken husus, suç kavramına karşı nispeten farklı bakış açılarıdır. Türk Ceza Kanunu'na göre suç olarak nitelendirilen pek çok hususun, mahalle kültüründe siyasal özgürlük kapsamı içerisinde değerlendirildiği görülmüştür. Mahallede suç deyince akla uyuşturucu, hırsızlık ve fuhuşun başı çektiği asayiş suçları gelmektedir.

Mahalleliler politik yapının suçu önleyici bir unsur olduğu üzerinde ittifak etmektedir. Zira mahalledeki hâkim politik unsurların değerleriyle suç çelişmektedir. Mahallelilere göre politik örgütler, suçlularla devletten çok daha etkin şekilde mücadele etmektedir. Ancak buna rağmen suçun mahallenin temel problemlerinden biri olduğu da kabul edilmektedir. Yine mahallelilerin üzerinde ittifak ettiği husus, suçta görülen artışın polisin mahallede etkin olmamasına bağlanmasıdır. Ancak bu pasif tavrın devletin bilinçli bir politikası olduğunu düşünenler bulunmaktadır. Polisin bilinçli pasif bir tavır sergileyerek suçu körüklediği iddia edilmektedir. Bu gruba göre devlet, asayiş suçlarının yaygınlaştırılması yoluyla mahallenin politik kimliğini zayıflatmayı hedeflemektedir. Mahalleliler polisin kriminal yapılar yerine politik yapılarla uğraşmasını eleştirmekte, siyasal özgürlüklere müdahale etmeden asayiş olaylarına müdahale etmesi gerektiğini düşünmektedir. Yani formel önleyicilerin eksikliği sebebiyle suçla mücadelenin yetersiz kaldığı kabul edilmektedir.

Yapılan saha çalışması sonucunda Gazi Mahallesi'nde mekânı inşa eden toplumsal yapı ile mekânın inşa ettiği toplumsal yapının farklılaştığı görülmüştür. Mekânı inşa eden yapı, emek ve dayanışma ekseninde kendi sorunlarını çözen, toplumsal bağlar yoluyla enformel olarak suçu önleyen, pek çok erdemi bünyesinde barındıran bir tavrı salık vermektedir. Ancak sorunları kendi içinde çözme kültürünün bir uzantısı olarak mekânın inşa ettiği yapı, formel önleyicilerin mahalledeki etkinliğini oldukça zayıflatmış, bu ortam da asayiş suçlarının artması sonucunu vermiştir.

Zaman zaman yaşanan politik şiddet olaylarıyla derinleşen “sorunları kendi içinde çözme kültürü”, polisin mahallede suçla aktif şekilde mücadele etmesini, hatta mahallede standart devriye görevi yapmasını engellemektedir. Polisin aktif önleyici tedbirler alamadığı bir ortamın oluşması, kriminal olarak devletle problemlenilen kişilerin de bölgeye yerleşmesine alan açmaktadır.

2016 yılında ilan edilen OHAL'den sonra, mahalledeki polis etkinliği belirgin düzeyde artmıştır. Bu süreçte polis-halk iletişiminin arttığını ve bunun olumlu sonuçları olacağını düşünen mahalleliler olduğu gibi, güvenlikçi politiklardan ciddi anlamda rahatsızlık duyan mahalleliler de bulunmaktadır. İlerleyen süreçte polisin etkinliğinin artması ve asayiş suçlarının gidişatı arasındaki ilişki, araştırmanın bulgularını test etmek için bir fırsat olacaktır.

Gazi Mahallesi'nde uygulanmaya başlanan güvenlikçi politikaların dikkat çeken ilk sonucu asayiş olaylarının azalması değil, toplumsal olayların baskılanması olarak gözlemlenmiştir. Tüm katılımcıların ortak beyanı, Gazi Mahallesi'nin politik dinamizminin gerileme sürecine girdiği yönündedir. Ancak adi suçlarda gözle görünür bir azalma dikkat çekmemektedir. Günümüzde hala uyuşturucu ve hırsızlık Gazi Mahallesi sakinlerinin temel şikayetleridir. Sürecin böyle devam etmesi, mahalleliler tarafından dillendirilen “bilinçli pasif tavır” söylemini güçlendirecektir.

Görüşülen polis amiri, kentsel politik mekânlardaki suçu önlemenin tek yolunun kentsel dönüşüm olduğunu belirtmiştir. Bu argümanını, “mahallede dönüşümün girdiği bazı bölgelerde suçun azaldığı” tespitiyle desteklemiştir. 1970'li yıllardan itibaren ülke gündemini meşgul eden diğer kentsel politik mekânlar değerlendirildiğinde, büyük bir çoğunluğunun politik karakterini tamamen kaybettiği, bu süreçte de sermayenin bölgeye girmesinin temel belirleyici olduğu görülecektir. Özellikle Mustafa Kemal (1 Mayıs) Mahallesi, bunun en bilinen örneğidir. Görüşülen bazı mahalleliler de apartmanlaşma süreciyle birlikte Gazi Mahallesi'ndeki politik bilincin zayıfladığını belirtmişlerdir.

Dolayısıyla görüşülen polis amirinin “kentsel dönüşüm” önerisini, devletin kentsel politik mekânlara karşı olan genel tavrının bir uzantısı olarak değerlendirmek gerekmektedir.

Sonuç olarak kentsel politik mekânlarda devlet otoritesi zayıflamaktadır. Devlet otoritesinin eksikliği de mekânda suçun artışına direkt veya dolaylı olarak etki etmektedir. Radikal politik örgütlenmeler adı suçlarla mücadele etseler de bölgede suçun yoğunlaşmasına dolaylı katkı sunmaktadır. İktidarların kentsel politik mekânlardaki suça yönelik çözüm önerisi ise genel olarak Harvey’in tabiriyle “yaratıcı yıkım”, yani kentsel dönüşümdür.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazar, kendileri ve diğer üçüncü kişi ve kurumlarla çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.

Finansal Destek: Bu çalışma için herhangi bir kurumdan finansal destek alınmamıştır.

Teşekkür: Makale yazım ve yayın sürecinde verdiği destekten ötürü sayın Doç. Dr. Pelin Pınar Giritlioğlu'na teşekkür ederim.

KAYNAKÇA:

Aslan, Ş. (2003). *"Toplumsal Mücadeleler Ve Kent Bir Alan Örneği: Ümraniye/Mustafa Kemal Mahallesi" yayımlanmamış doktora tezi*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi.

Aslan, Ş. (2008). Yasalar ve Kamu Yönetiminin Politikaları Üzerinden Türkiye’de Gecekondu Sorunu. *Yönetim Bilimleri Dergisi* 6.1, 157-168.

Ayhan, İ., & Çubukçu, K. (2007). Suç ve kent ilişkisine ampirik bakış: literatür taraması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 3.5, 30-55.

Aytaç, Ö. (2016). Kent Yoksulluk ve Sosyal Düzensizlik Potansiyeli. *Mukaddime* 7.1, 135-155.

Burgess, E. W. (1967). The Growth of The City An Introduction to a Research Project. Park-Burgess-McKenzie, R. Park, E. Burgess, & R. McKenzie (Dü) içinde, *The City* (s. 47-62). Chicago-London: Chicago University.

Castells, M. (1997). Kentsel Kriz, Siyasal Süreç Ve Kentsel Kuram. *Kent, Sınıf, İktidar, çev. Asuman Erendil* (s. 11-55). içinde Ankara: Bilim ve Sanat.

Castells, M. (2005). *Enformasyon Çağı: Ekonomi Toplum ve Kültür Birinci Cilt Ağ Toplumunun Yükselişi*. (E. Kılıç, Çev.) İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Çebi, M. (2012). Yeniliklerin Yayılmasında Sosyal Taklidin ve Kanaat Önderlerinin İşlevsel Önemi: Gabriel Tarde’ın Sosyal Taklit Teorisi Açısından Bir İnceleme. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* 34, 1-18.

Doğan, H. İ. (2011). Suç Teorileri ve Şehir Güvenliği Bitlis İliyle İlgili Genel Bir Değerlendirme. *Polis Bilimleri Dergisi* 13.4, 27-583.

Dolu, O. (2012). *Suç Teorileri*. Ankara: Seçkin yayınları.

- Ellen, I. G. (2013). Do foreclosures cause crime? *Journal of Urban Economics* 74, 59-70.
- Ertan, K. A. (1999). Kentsel hareketlerden Yeni Toplumsal Hareketlere Castells'in Sorgulanması ve Türkiye Örnekleri. *Amme İdaresi Dergisi* 32.3, 115-128.
- Ertan, K. A. (2007). Paris Banliyö Hareketini Anlamak: Manuel Castells'i Yeniden Okumak. *Amme İdaresi Dergisi* 40.1, 57-83.
- Gölbaşı, S. (2007). "Kentleşme Ve Suç: İstanbul'un Kentleşme Süreci İle Suçluluk Arasındaki İlişkinin Kuramsal Analizi", yayımlanmamış doktora tezi . İstanbul Üniversitesi.
- Graif, C. A. (2014). Urban poverty and neighborhood effects on crime: Incorporating spatial and network perspectives. *Sociology Compass* 8.9, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/soc4.12199/full>, 1140-1155.
- Güllüpinar, F. (2012). Kent Sosyolojisi Kuramları Üzerine Bir Literatür Değerlendirmesi. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 27.3, 1-29.
- Harvey, D. (2003). *The New Imperialism*. Oxford: Oxford University Press.
- Harvey, D. (2008). *Umut mekânları*. (Z. Çağlayan-Gambetti, Çev.) Metis Yayınları.
- Harvey, D. (2012). *Paris, Modernitenin Başkenti*. (B. Kılınçer, Çev.) Sel Yayıncılık.
- Harvey, D. (2015). *Asi Şehirler. Şehir Hakkından Kentsel Devrim'e Doğru*. (A. D. Temiz, Çev.) Metis Yayınları.
- Harvey, D. (2016). *Sosyal Adalet ve Şehir*. (M. Moralı, Çev.) Metis Yayınları.
- Haşimi, S. (1997). *Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Boşaltılan Yerleşim Birimleri Nedeniyle Göç Eden Yurttaşlarımızın Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Tespit Edilmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, Sayı: A.01.0.GEÇ. 10/25-125*. Ankara: TBMM.
- Karasu, M. A. (2012). Kent Kültürünün Suça Etkisi-Şanlıurfa Örneği. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20.2, 71-104.
- Keleş, R. (2004). *Kentleşme Politikası, 8.bs*. Ankara: İmge.
- Keleş, R. (2016). *Yerinden Yönetim Ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 29.2, 149-174.
- Lee, D., & Sözer, M. (2011). *Suç Önleme*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Lefebvre, H. (2009). *State, Space, World: Selected Essays*. U of Minnesota Press.
- Lefebvre, H. (2013). *Kentsel Devrim*. (S. Sezer, Çev.) Sel Yayıncılık.
- Lefebvre, H. (2015). *Şehir Hakkı Orijinali 1967*. Sel Yayıncılık.
- Lefebvre, H. (2016). *Modern Dünyada Gündelik Hayat*. (B. Ertür, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.

Özen, H., & Özen, Ş. (2010). Kamu Siyasetleri ve Toplumsal Hareketler: Türkiye`de Protesto Hareketlerinin Madencilik Siyasetine Etkileri. *Amme İdaresi Dergisi* 43.2, 32-64.

Özkalp, E. (2014). *Sosyolojiye Giriş*. Bursa: Ekin Yayınları.

Serim, B. (1994). Örgütlenme Özgürlüğü "Depolitizasyon" ve Engeller. *Amme İdaresi Dergisi* 27.1, 83-105.

Şengül, H. T. (2012). Türkiye'de Kentleşme Deneyiminin Dönemlemesi. F. Alpkaya, & B. Duru içinde, *1920'den Günümüze Türkiye'de Toplumsal Yapı ve Değişim* (s. 407-453). Phoenix.

Tönnies, F. (2000). *Gemeinschaft ve Gesellschaft*. (A. Aydoğan, Dü., & A. Aydoğan, Çev.) İstanbul: İz Yayıncılık.

Türk, S. M. (2015). 20. Yüzyıl Kent Kuramları . *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2.3, 41-59.

Türkdoğan, O. (2013). *Sosyal Hareketlerin Sosyolojisi*. Bilge Kültür Sanat.

Urry, J. (1995). *Mekanları Tüketmek* . Ayrıntı Yayınları .

Wilson, W. J. (2012). *The truly disadvantaged: The inner city, the underclass, and public policy*. University of Chicago Press.

EXTENDED SUMMARY

Research Problem:

The purpose of the study is to explore the effects of the urbanization processes experienced in urban political spaces as well as the criminality in these spaces.

Research Questions:

How did Gazi neighborhood undergo a physical, sociological, and political transformations in the historical process as it was perceived by the participants? How did this unique urbanization experience of Gazi neighborhood affect the criminality records in the area?

Literature Review:

In the 1970s, urban sociologists such as Lefebvre (2009, 2013, 2015, 2016), Castells (1997, 2005) and Harvey (2003, 2008, 2012, 2015, 2016), who criticized the Chicago School's view of the city as a machine and saw the inequalities created by the capitalist city as natural, brought a new perspective to the concept of "City". They emphasized that urbanization process did not proceed by itself and linearly, but in a complex way under many social, economic, and political influences. All three theorists built their views on their criticisms of capitalism. They drew attention to the contradictions and inequalities created by the capitalist city and sought solutions. Urban struggle should be read through its historical, structural, and political roots. At the center of the urban contradiction is the question of whether collective consumption needs are met effectively. The efforts of those who are

disturbed by urban contradictions and want to have a say in the urban struggle to change the space form the basis of urban political movements (Ertan, 2007). The concentration and continuity of these movements on a certain space also initiates the process of clarification of the political identity of the spaces.

It is expected that the authority of the state and especially the police will decrease in urban political spaces. Therefore, this point should be taken into account when talking about the perception of crime in these areas. In particular, sociologically based crime theories can be a guide in understanding crime in political spaces. In this context, "Learning Theory", "Control Theory", "Anomie Theory", "Tension Theory", "Subculture Theory" and "Stigma Theory" were examined in this study. There are many works written in the light of these theories. In the USA alone, more than 250 studies were conducted in 2010 investigating the effect of space on crime (Graif, 2014). However, studies have generally focused on the effects of structural problems such as poverty (Ellen, 2013) and weakening of social ties (Wilson, 2012) or the relationship between urbanization and crime in general (Gökkulu, 2010). In the literature review, no study was found that focuses on the relationship between urbanization and crime in political urban spaces.

Methodology:

In the study, semi-structured in-depth interview method was applied. With this method, the development process of the neighborhood as a political urban space and the relationship of this process with crime were tried to be understood. Gazi neighborhood, one of the most characteristic political places of Turkey, was chosen as the case study. The sample was formed by the snowball method, and in this way, people who could contribute to the study could be reached. Within the scope of the study, some political figures who could represent the headman, police, local journalist and political formations active in the neighborhood were interviewed. In the interviews, the main question "Does the political structure of Gazi neighborhood affect crime?" The answer to the question has been sought.

Results and Conclusions:

The interviews were structured in a semi-structured way based on 4 basic questions and the subject was investigated in depth with follow-up questions. As a result of the answers given to the first 3 questions in which the transformation process of the neighborhood was examined, it was understood that the Gazi neighborhood was established and developed on the axis of meeting the needs of collective consumption, especially the need for housing and infrastructure, and its political character became clear. It has been seen that radical left groups have been influential in the neighborhood since the establishment period, and they have organized the neighborhood by taking the initiative in solving many urban problems, especially the slum resistance. At this stage, although not specifically asked, all the participants talked about their tense relations with state institutions and especially with the police. When the statements of public officials were added to the statements of the residents, it was observed that there was a serious polarization between the neighborhood and the police, especially after the 1995 Gazi incidents, the communication decreased to the level of almost non-existence, and an atmosphere of mutual violence, especially when the political groups and the police got closer to each other. Therefore, it was understood that

the process of clarifying the political character of the Gazi neighborhood went along with the police public showdown and alienation.

Finally, the participants were asked how the concept of crime was perceived in Gazi, and this neighborhood, which could emerge as a political potential, was investigated.

As a result of the field study, it was seen that the social structure that built the place in Gazi neighborhood and the social structure that the place built differed. The structure that builds the space recommends an attitude that solves its own problems on the axis of labor and solidarity, prevents crime informally through social ties, and incorporates many virtues. However, the structure built by the place as an extension of the culture of solving problems in itself has weakened the effectiveness of formal preventers in the neighborhood, and this environment has resulted in an increase in public order crimes.

After the state of emergency declared in 2016, police activity in the neighborhood has increased significantly. In this process, there are neighborhood residents who think that police-public communication has increased and that this will have positive results, as well as neighborhood residents who are seriously disturbed by security policies. In the future, the relationship between the increase in the effectiveness of the police and the course of public order crimes will be an opportunity to test the arguments of the locals.

As a result, state authority weakens in urban political spaces. The lack of state authority also directly or indirectly affects the increase in crime in the place. Although radical political organizations fight against ordinary crimes, they indirectly contribute to the intensification of crime in the region. The solution proposal of governments to crime in urban political spaces is, in Harvey's words, "creative destruction", that is, urban transformation.

Ek 1: Katılımcı kod isimleri

Muhtar	:Eski Gazi Mahallesi Muhtarı Nevzat Altun. Yaklaşık 25 yıl Gazi Mahallesi muhtarlığı yapmış ve 1973'ten beri mahallede ikamet etmektedir. Kürt Alevi'si olduğunu belirtmektedir.
Polis	:Yaklaşık 10 yıl Sultangazi Şehit Bülent Özkan Polis Merkezi Amirliği'nde amir pozisyonunda görev almıştır (Gazi Polis Merkezi)
Emlakçı	:40 senedir mahallede yaşayan ve 2 senedir de emlakçılık yapan bir mahallelidir.
Mah. 1	:14 yıldır mahallede yaşayan ve devlet kurumlarıyla ilişkilerinin iyi olduğunu sitayişle söyleyen nispeten devletçi bir mahallelidir.
Mah 2	:DHKP-C örgütüne sempatisiyle bilinen ve cephecilere insan haklarını savunan bir örgüttür diyen, Alevi kökenli bir mahallelidir. 40 senedir mahallede ikamet etmektedir.
Mah 3	:PKK terör örgütü üyeliğinden 10 sene hapiste yatmış, Bayrampaşa cezaevinde yaşanan hayata dönüş operasyonuna bizzat şahitlik etmiş, Kürt kökenli bir mahallelidir. 43 yıldır mahallede ikamet etmektedir.
Mah 4	:Kendini yerel gazeteci olarak tanımlayan, sosyal yardım organizasyonları yapan, ayrıca muhtarlıkta azalık görevi bulunan bir mahallelidir. 34 yıldır mahallede ikamet etmekte ve Kürt Alevisi olduğunu belirtmektedir.
Gazeteci	:30 yıldır mahallede ikamet eden ve 2009'dan beri kendi radyo programını yaptığını belirten bir mahallelidir.